

HEZKUNTZA defendatzen dugu, MUNDUAREN euskarri gara

2018ko abuztuaren 1ean, gizakiok, 12 hilabetetan gure planetak birsortu ditzakeen baliabide natural guztiak kontsumitu genituen. Horrek esan nahi du gure esku 1,7 planeta bagenitu bezala bizi garela. Eta, Espainiako kontsumoari begiratuz gero, esan daiteke munduko biztanleria osoa gu bezala bizitzeko 2,4 planeta beharko liratekeela.

INGURUMEN-LARRIALDIKO EGOERA BIZI DUGU

Datu horrek eta beste askok argi erakusten dute zeinen larria den gaur egun ingurumenari lotuta bizi dugun egoera eta zenbateko eragina izan duten eta izaten ari diren gizakiaren ekintzak gure planetan, kasu batzuetan konponezinak diren ondorioak eragiten baituzte. Gertakari horiek estu lotuta daude elkarrekin, eta modu konplexuan elkarrengatzen dute.

Energiaren erabilera eta ekoizpena, garraioa, nekazaritza eta abeltzaintza **berotegi-efektuko gasen igoerle** nagusiak dira, eta era berean, gas horiek dira Lurraren tenperatura igoztearen kausa nagusia, hots, **berotze globalarena**. 1880 eta 2017 artean, gure planetako batez besteko tenperatura gradu bat igo da, eta neurri serioak martxan jartzen ez badira, oso litekeena da mende honen amaierarako Lurreko tenperatura 3,5 gradu igoztea, eta horrek ondorio larriak izango lituzke ingurumenean, ekonomian eta gizartean, gure biziraupena arriskuan jartzeraino. Adibidez, egoera aldatzen ez badugu, 2100erako koralezko uharriak erabat desagertzeko arriskua dago.

Berotze globala, aldi berean, prozesu konplexuago baten eragile nagusia da, hots, **klima-aldaketarena**. Kontzeptu hori gure planetaren patro meteorologikoen epe luzerako aldaketak izendatzeko erabiltzen da, eta **gizakiak inoiz aurre egin behar izandako ingurumen-krisien artean handiena da**. Klima-aldaketaren efektuak esparru ugartan ikusten ari dira, eta oso giza kostu handia dakarte. Adibidez, kutsadura-maila handia izatea da hiriguneetako

© Ayuda en Acción

© Madre Coraje

© Sergi Camarà/Entreculturas

gaixotasunen eta hilkortasunaren kausa garrantzitsuetako bat, eta HIESAk eta malariak baino heriotza gehiago eragiten ditu. Nahiz eta heriotza gehienak garapen-bidean dauden herrialdeetan gertatu, **Europako hiriek ere pairatzen dituzte arazo horren eraginak, kutsadurarengatik urtean 432.000 heriotza goiztiar gertatzen direla jotzen baita**. Espainian, kausa horrengatik urtean 38.000 heriotza goiztiar gertatzen direla kalkulatzen da.

Esaterako, klima-aldaketak eragindako ondorio asko –hala nola ekosistemetako biodibertsitatearen galerak, lurraren emankortasuna murrizteak eta lehortea areagotzea– inpaktu zuzena dute gure elikatzeko gaitasunean: kalkuluen arabera, 2050erako, klima-aldaketaren ondorioz gariaren, arrozaren eta artoaren ekoizpena %10etik %25era bitartean murriztuko da, eta horrek berekin ekarriko du elikagaien prezioa igoztea eta elikagai-segurtasun eza, bereziki Asiako eta Saharaz hegoaldeko Afrikako herrialde pobreenetan.

Beste adibide bat **muturreko gertakari meteorologikoen** eta horien ondoriozko hondamendi naturalen areagotzea da, suntsipena sortzeaz gain, kanpo- eta barne-migrazio askoren kausa nagusietako bat baitira. 2008an, muturreko gertakari meteorologikoengatik 20 milioi pertsonak lekualdatu egin behar izan zuten, eta garai berean gatazka eta indarkeriarengatik barne-migrazioa behartutakoak, berriz, 4,6 milioi izan ziren.

Migrazio klimatikoen fenomenoa areagotzen ari da, eta 2050ean gutxi gorabehera 200 milioi pertsonari eragingo diela kalkulatzen da. Gainera, 2030 eta 2050 urteen artean klimarekin zerikusia duten kausengatik urtean 250.000 pertsona gehiago hiltzea espero da, hala nola desnutrizioa areagotzeagatik, malariagatik, beherakoengatik eta bero-estresagatik. Azpimarratu beharra dago **emakumeak eta neskek direla klima-aldaketaren efektuen ondorioz gizatalde zaurgarrienetakoak**, hainbat kausa direla eta, hala nola nekazaritzan duten inplikazioa, tradizionalki esleitutako rola eta herrialde gehienetan izaten diren diskriminaziozko jokaerak.

GARAPEN ETA DIRU-SARTZE HANDIENAK DITUZTEN HERRIALDEAK, EUROPAKOAK ETA IPAR AMERIKAKOAK BATEZ ERE, AZTARNA EKOLOGIKO HANDIENA DUTENAK DIRA.

Bai klima-aldaketa eta bai horrek sortutako prozesu konplexuak, gizakiak eragindako gertakariak izateaz gain, erronka handia dira mundu osoarentzat; ez dute mugarik, eta efektuak nabaritzen ari dira jada, hala Iparraldeko herrialdeetan nola Hegoaldekoetan. Hala ere, garrantzitsua da nabarmentzea lurralde garatuek neurri handiagoan eragiten dutela klima-aldaketa, beren ekoizpen- eta kontsumo-patroiak direla-eta, baina **garapen-bidean dauden herrialdeek eta herrialde horietako biztanleek pairatzen dituztela ondorio latzenak**, leku zaurgarrietan bizi ohi direlako eta baliabide naturalen zuzeneko beharra dutelako. Izan ere, hazkunde ekonomikoa, pobrezia murriztea eta ingurumen-jasangarritasuna estu lotuta daude, eta kalkulatzen da, ekosistemak eta ekonomia nola egokitzen diren ikusi beharra badago ere, 2030ean klima-aldaketak 122 milioi pertsona eraman ditzakeela pobrezia.

Ingurumen-jasangarritasunaren eta jasangarritasun sozial eta ekonomikoaren arteko lotura konplexu hori dela-eta, erronka handia dugu gure aurrean: **hazkunde ekonomikoa eta baliabide naturalen kontsumoaren garapena bereizi beharra**, bai ingurumen-jasangarritasuna sustatzeko eta bai, aldi berean, pobrezia pairatzen duten pertsonen eta herrialdeen ongizatea eta bizi-maila hobetzeko.

KONPONBIDEA GURE ESKUETAN DAGO, ETA HEZKUNTZA DA GILTZA

Nazioarteak, Klima-aldaketari buruzko Parisko Hitzarmenaren² bidez (2015eko abendua), klima-aldaketari eta horren efektuei heltzeko borondatea erakutsi du, XXI. mendearen amaierarako Lurreko tenperatura ez dadin 2 gradu baino gehiago igo, igoera hori 1,5 gradutik gorakoa ez izatea komeni bada ere.

Konpromiso hori **2030 Agendako Garapen Iraunkorrerako Helburuetan (GIH)³** adierazten da, helburu guztiak zuzenean (11. GIHa⁴, 12. GIHa⁵, 13. GIHa⁶, 14. GIHa⁷, 15. GIHa⁸) edo zeharka ingurumen-jasangarritasunarekin eta jasangarritasun sozialarekin lotuta baitaude, horien artean 4. GIHa⁹, hezkuntzari buruzkoa.

Beraz, **gure eredu ekonomikoa eta gure ekoizpen- eta kontsumo-sistemak berehala aldatzearen** menpe dago gure eta gure planetaren etorkizuna, eta aldaketa horietarako konponbideak garapen jasangarrian, justizia sozialean eta berdintasunean oinarrituta egotearen menpe, bai eta klima-aldaketaren inpaktuen banaketa ekitatiboagoa egiten jakitearen menpe ere. Halaber, ikuspuntu sozialetik ere begiratu behar diogu jasangarritasunari, eta bermatu oreka izango dela ekonomia, ingurumenaren eta pertsonen eta komunitateen (batez ere ahulenen) ongizatearen artean.

Hortaz, ezinbestean bermatu beharra dago giza jarduerak egitean ez direla jarduera horien eraginpeko gizataldeak kaltetuko, eta horretarako, pertsona guztien eskubide ekonomiko, politiko eta kulturalak eta berdintasuna errespetatzen dituzten jarduerak behar dira.

- ² https://unfccc.int/sites/default/files/spanish_paris_agreement.pdf
- ³ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/>
- ⁴ 11. GIHa. Hiria eta giza kokaguneak inklusiboak, seguruak, erresilienteak eta jasangarriak izatea.
- ⁵ 12. GIHa. Kontsumo- eta ekoizpen-modalitate jasangarriak bermatzea.
- ⁶ 13. GIHa. Neurri urgentek hartzea klima-aldaketaren eta haren ondorioen aurka egiteko.
- ⁷ 14. GIHa. Ozeanoak, itsasoak eta itsas baliabideak mantentzea eta modu jasangarrian erabiltzea.
- ⁸ 15. GIHa. Basoak modu jasangarrian kudeatzea, basamortutzeari aurre egitea, lurren degradazioa geldiaraztea eta egoera iraultzeta, eta biodibertsitatearen galera geldiaraztea.
- ⁹ 4. GIHa Hezkuntza inklusiboa, berdintasuneko eta kalitatezkoa bermatzea, eta pertsona guztientzako bizitza osorako ikaskuntza-aukerak sustatzea.

URTERO 1.300 MILIOI TONA ELIKAGAI GALTZEN DA ALFERRIK; HAU DA, MUNDUAN EKOIZTEN DEN ELIKAGAI GUZTIEN %30 - %40.

Nahiz eta hori hainbat eragileren (gobernuak, enpresak, gizarte zibila) ahalegin koordinatuaren eskuetan egon, herritarrok ere funtsezko erantzukizuna dugu gure planetaren suntsipen-espiala geldiarazteko, batez ere herrialde garatueta, gure kontsumoa eta aztarna ekologikoa handiagoa delako.

Hezkuntzak oinarritzko papera jokatzan du gure pentsamoldearen, jokabidearen eta bizimoduaren beharrezko aldaketa indibidual eta kolektibo horretan.

- Hezkuntza oso lagungarria izan daiteke, pertsonok ingurumen-arazoak ulertzea iristeko, arazo horiei erantzuteko, eta moldatu eta arazo horiekiko ahultasuna murrizteko.

Adibidez, hainbat ikerketak diotenez, hezkuntzaren garapena gelditzen bada, datorren hamarkadako hondamendi naturaletan biktimen kopurua %20 handiagoa izan daiteke. Aitzitik, 2030erako bigarren hezkuntza unibertsal bihurtuko balitz, hurrengo hogeit urteetan hondamendi naturalengatik 200.000 heriotza gutxiago izango lirateke¹⁰.

URTEBETEKO BEROTEGI-EFEKTUKO GASEN ISURKETA GUZTIEN %8 ALFERRIK GALDUTAKO ELIKAGAIEN SORTZEN DUTE.

¹⁰ UNESCO, 2016ko Munduko Hezkuntzaren Jarraipen Txostena. Hezkuntza lurraldeen eta pertsonen zerbitzura. Denontzako etorkizun iraunkorren sorketa. UNESCO, 2017.

¹ European Environment Agency (EEA) Report 2018, <https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2018>

- Hezkuntza ezinbesteko tresna da **klima-aldaketaren eta beste ingurumen-arazo batzuen kausei eta ondorioei buruz hezteko**, bai eta pertsonak irtenbideak bilatzeko beharrezkoak diren ezagutzaz, konpetentziaz eta jarreraz hornitzeko ere, ikuspegi ekonomiko, sozial, teknologiko eta, batez ere, etikotik. Horrela, pertsonak konponbideak bilatzeko beharrezko ezagutza eta konpetentziak dituztenean, gaitasun handiagoa dute beren jokaerak aztertze eta kontsumitzaile eta herritar gisa beren boterea erabiltzeko, planetaren biziraupenaren eta pertsonen ongizatearen onerako.

**HEZKUNTZA
INKLUSIBOA ETA
KALITATEZKOA
BEHAR DUGU**

- Ingurumen-hezkuntzak, gainera, **eskolako errendimendua hobetzen lagundu dezake**, bai eta jendearen parte-hartze eta inplikazio aktiboa indartzen ere, ingurumen-arazoetarako konponbideak bilatzeko eta arduradun politikoei gure bizileku den planeta hau babesteko neurriak eskatzeko.

Hala ere, **hezkuntzak**, ingurumen-jasangarritasuna eta jasangarritasun soziala sustatzeko tresna gisa baliagarria izateko, **benetan inklusiboa eta kalitatezkoa izan behar du. Horrek esan nahi du**, beste gauza askoren artean, hezkuntza-sistemak beste modu batera diseinatu behar direla, helburua ez dadin izan gazteak bizitza osoan xede ekonomikoekin kontsumitzeko eta lan egiteko soilik prestatzea, horrek jasanezina den eredu ekonomiko bat errepikatzen baitu behin eta berriz. **Burujabeak, arduratsuak, zentzu kritikoak hornituak, kontzienteak eta gaituak diren herritarrak** hezi behar ditugu, gai izan daitezen jasangarritasun-arazo konplexuei aurre egiteko; adibidez, eskola jasangarri bat sortzeko.

Alde horretatik, badaude beste alderdi garrantzitsu batzuk, hala nola ingurumen-jasangarritasunaren eta jasangarritasun sozialaren inguruko gaietan **irakasleria heztea, bizitza osorako ikaskuntza izatea** eta ezagutza tradizionalen baliokidea ematea, eta hala, ingurumenaren hezkuntza beste esparru publiko eta komunitario batzuetara eramatea, ikasgeletatik harago. Azkenik, nabarmendu daiteke **hezkuntzaren sektorea ingurumenaren kudeaketaren adibide** izan daitekeela, ingurumen-hezkuntzaren "ikuspegi integral" baten bidez; hau da, hezkuntza-programaz gain beste alderdi batzuk ere kontuan hartuz: irakasle-riaren formakuntza eta eskolaz kanpoko jarduerak, eta azpiegitura, kudeaketa, operazio eta prozesuekin zerkusua duen guztia.

HEZKUNTZA
defendatzeko, dugu,
MUNDUAREN
euskarri gara

PROPOSAMEN DIDAKTIKOAREN HELURU OROKORRAK

1. Bizitza osoan pertsona guztientzako hezkuntza inklusibo eta berdintasunezkoa edukitzeko eskubidea bermatzearen garrantziari buruz kontzientzia piztea, eta helburu hori lortzeko erronkak zein diren hobeto ezagutaraztea.

2. Gaur egun gizakiak zer ingurumen-erronkari eta zer erronka soziali aurre egin behar dien ezagutaraztea, bai eta erronka horien arteko loturak zein diren eta pertsonen eskubide eta ongizateari nola eragiten dieten ezagutaraztea ere.

3. Hobeto ezagutaraztea hezkuntza zein garrantzitsua den herritarrak ahalduz, hala, guztion artean bai ingurumenaren ikuspegitik eta bai ikuspegi sozialetik jasangarria izango den etorkizun bat eraiki dezaten.

4. Pertsonen jokabideetan eta jarreretan aldaketa bultzatzea, ingurumenaren ikuspegitik eta ikuspegi sozialetik jasangarria izango den etorkizun bat eraikitzen aurrerapausoak emateko.

5. Herritar aktiboak garen aldetik, bidegabeko egoeren aurrean erantzunkidetasuna onartzea, pertsona guztiok egin baitzakezu zerbait egoera horiek aldatzeko edo errealtateak eraldatzeko.

BALIOAK, KONPETENTZIAK ETA GAITASUNAK

BALIOAK ETA JARRERAK

- Pertsona guztiak, giza eskubideak, aniztasuna eta norberarenak bezalakoak ez diren ikuspuntuak errespetatzea.

- Adostasunak lortzeko zenbait trebetasun garatzea: trebetasun emozionalak, eta elkarriketarako, entzumen aktiborako eta negoziatzearako jarrera izatekoak.

- Elkartasunaren eta konpromiso sozialaren inguruko balioak garatzea.

- Proposatutako jardueretan parte-hartze proaktiboa izatea.

- Hezkuntza ondasun publikotzat eta pertsona guztien eskubidetzat hartzea, baina baita bizitza duina izateko tresnatzat eta garapen jasangarriaren eragileztzat ere.

- Eskubideak urratuta dituzten pertsonen sentsibilitatea.

- Hezkuntzarako eskubidearen alde parte-hartzeko eta mobilizatzeko mekanismoen aitorpena.

KONPETENTZIAK

Pertsona guztientzat beharrezkoak diren oinarriko zenbait zehar-konpetentzia lantzeko diseinututa dago proposamen didaktiko hau, eta hezkuntza-maila eta adin ezberdinei egokituta. Gaur egungo mundu konplexuaren erronkei aurre egiteko eta etorkizun jasangarriago baterako aurrerapausoak emateko beharrezkoak diren mekanismo eta tresnen garapena ahalbidetzen dute oinarriko konpetentzia horiek.

Hizkuntzarako konpetentzia

Pentsamenduak, sentimenduak, iritziak, bizipenak eta gertakariak idatziz eta ahos

adierazteko trebetasuna sendotzea. Bere baitan hartzen du beste pertsonen lekuan jartzeko eta iritzi ezberdinak begirunez entzuteko gaitasuna izatea.

Gizarterako eta herritartasunerako konpetentzia

Pertsona guztiek eskubide berak dituztela onartzea. Gure ekintzen azpian zer arau eta balio dauden ulertzea eta horiei buruz hausnartzea. Enpatiaz, gainerakoen ikuspuntu ezberdinak aztertze eta onartze gaitasuna izatea eta ikuspuntu horien atzean zer arrazoi dauden ulertzea, pertsona horien egoerak eta errealtateak aintzat hartuz.

Elkarkidetasunaren eta berdintasunaren kontzeptuei buruz hausnartzea. Beste pertsona batzuek bizi dituzten errealtate sozialak ulertzea eta elkarrekin lan egitea eta bizitzea, eta hobekuntzarako konpromisoak hartzea. Erantzunkidetasuna eta parte-hartze eta herritartasun aktiboa zer diren ulertzea, eta inguruan egiten diren jardueretan ezagutza eta jarrera horiek martxan jartzea.

Konpetentzia kognitiboak

Sistema konplexuak aztertzen ikastea, eta sistema horiek esparru ezberdinetan nola dauden eta horien arteko lotura zein den. Ziurgabetasuna kudeatzen ikastea.

Munduko gertakariak eta haien ondorioak aztertzen eta ulertzen ikastea, eta norberaren eta beste bizitzako baldintzak hobetzeko lan egitea.

Aurea hartzeko konpetentziak

Etorkizunean zer egoera gerta daitezkeen ulertzen eta ebaluatzen ikastea (egoera posibleak, gertagarriak eta desiragarriak); munduaz eta etorkizunaz ikuspuntu propioa

sortzen ikastea; gure ekintzen ondorioak ebaluatzen ikastea, eta arrisku eta aldaketari aurre egiten ikastea.

Konpetentzia estrategikoak

Modu kolektiboan neurri berritzaileak garatzea eta abian jartzea, tokiko mailan, eskualde mailan, nazio mailan eta maila globalean jasangarritasuna bultzatzeko.

Konpetentzia kooperatiboak

Beste pertsona batzuekiko ikasteko, eta besteekin beharrezko, ikuspuntuak eta ekintzak ulertzeko eta errespetatzeko (enpatia) beharrezko gaitasunak garatzea; beste pertsona batzuekin harremanak izaten eta haien arazoei buruzko begirunez izaten ikastea (lidergo enpatikoa); talde baten barruan gatazka kudeatzen ikastea, eta arazoak modu kooperatibo eta parte-hartzailean konpontzen ikastea.

Konpetentzia kritikoak

Ezarritako dauden arau, ekintza eta iritziak zalantzan jartzen ikastea, eta norberaren balio, ikuspuntu eta ekintzei buruz hausnartzen ikastea.

Autonomiarako eta ekimen pertsonalerako konpetentziak

Nork bere komunitatean edo gizartearen tokiko mailan eta maila globalean zer-nolako papera duen hausnartzen ikastea; eta sentimenduak eta desirak kudeatzen ikastea. Balio eta jarrera pertsonalak bereganatzea indartzea.

Arazoen osoko konponbiderako konpetentziak

Ingurumenaren ikuspegitik eta ikuspegi sozialetik dauden erronka konplexuei aurre egiteko hainbat mekanismo aplikatzen

ikastea, ekitatea eta garapen jasangarria bultzatzen duten konponbide egigarri eta inklusiboak garatu ahal izateko.

GAITASUNAK

Pentsatzen eta komunikatzen ikastea: Landutako gaiarekin lotutako kontzeptuak (jasangarritasuna, begirunea, lagunartekotasuna, aniztasunaren onarpena, elkarlana) nola ulertzen eta baloratzen dituzten adierazte, zenbait hizkuntzatan.

Beste pertsona batzuekin harremanak izaten ikastea: Inguruan dauden pertsonak aurkitzea eta haiekin elkarbizitza erraztuko duten printzipioak ezagutzea; Beste pertsonengana eta norberarengana buruzko begirunezko jarrerak erakustea.

Oreka pertsonala edukitzearen ikastea: Inguruan dauden pertsonen egoera eta norberarekiko sentimendu positiboak garatzea eta sendotzea, bakoitzaren aukerak eta mugak ezagututa eta onartuta.

Eraikitzen ikastea: Inguru hurbilean eta maila globalean gertatzen diren diskriminazio-egoerak, begirune faltak eta ezberdintasun-egoerak ezagutzea, eta haiek guztiak ulertzea, haien aurrean jarrera bat hartzea, eta hobetzeko/konpontzeko erantzukizuna hartzea. Bakarkako proiektuak eta proiektu kolektiboak arduraz eta zentzu kritikoarekin irudikatze, gauzatzen hasteko eta garatzeko gaitasuna indartzea.

SAKONTZEKO

Hezkuntzaren Aldeko Mundu Kanpainako web-orrian (www.cme-espana.org), **landutako gaietan sakontzeko baliabide** ugari aurkituko dituzu, hala nola filmak eta dokumentalak, bai eta bibliografiak eta beste material didaktiko osagarri batzuen erreferentziak ere.

Informazio gehiago jasotzeko, aurreko urteetako unitate didaktikoak begiratzeko gomendatzen dizuegu.

**HEZKUNTZA
DEFENDATZEN
DUGU MUNDUAREN
EUSKARRI GARA**

Erregistratu zure partaidetza **HAMAn**

Osatu material didaktikoen ebaluazioa

Jarraitu **CME España sare sozialetan**

CME_es

@CME_es

Campaña Mundial por la Educación España

#SAME2019

www.cme-espana.org
HEZKUNTZAREN
Aldeko Mundu-kanpainia

G GARAPENERAKO LANBIDEZAREN EUSKAL AGENTZIA AGENCIA VASCA DE COOPERACION PARA EL DESARROLLO

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

Nafarroako Gobernua Gobierno de Navarra

FITXA.

GAUZA BAKOITZA, BERE TOKIAN

3 urtetik 5 urtera
artekoentzako jarduera

HAIZEAK DAKARRENA

Iraupena: 2 ordu.

Materiala: Folioak, atxikita doan fitxa, margoak, ikasgelan dauden materialak eta gauzak, birziklatzeko edukiontzia.

Helburuak: 1. Umeei ulertaraztea eguneroko bizitzan egiten ditugun jarduerak gure planetako baliabideak kontsumitzen dituztela.

2. Ikasleek kontzientzia hartzea baliabideak aurreztu eta zaindu egin behar ditugula, gure ingurumenaren degradazioa ekiditeko.

GARAPENA

Ikasleak biribilean eseriko dira, ipuin kontalari baten inguruan.

Lea bere amona bisitatzerantz herrira joan zenean, bertako aireak usain desberdina zuela sumatu zuen. Loreen, lur hezearen eta ogi egin berriaren lurrina zekarren haizeak. Horretaz gain, esan beharra dago gorotz-usaina ere bazetorrela, noizbehinka.

Leak bere amonari galdetu zion, jakin-nahi handiz:

– Amatxi, zer du herriko aireak, hain usain ona izateko? – amona barrezka hasi zen.

– Ba, zera gertatzen da, Lea: hemengo airea, naturaren ondoan gaudenez, garbiagoa da, eta, horregatik, ezberdina dirudi.

Lea bere ingurura behatzen hasi zen, amonak aipatutako aire garbia bilatuz, baina ez zuen ezer ikusten.

– Amatxi, airea ez baduzu ikusten, nola dakizu leku batzuetan beste batzuetan baino garbiagoa dela?

– Zera, Lea, inoiz nabaritu al duzu nola ukitzen gaituen haizeak, mugitzean? Nahiz eta ikusezina izan, haizeak, inguratzen gaituen airea mugitzen du, eta hala, beste leku batzuetako aireekin nahasten da.

– Beraz, oraintxe bertan Txinako airea arnasten ari gara? – galdetu zuen Leak, liluraturik. Amona berriro ere barrezka hasi zen.

– Izan liteke, Lea, baina aireak luze ematen du munduan zehar bidaiatzen. Hona, herrira, mendietako airea iristen zaigu.

– Eta horrek, zer garrantzi du? – ihardetsi zion Leak.

– Zuhaitzak naturaren birrikak dira. Aire zikina aire garbi bihurtzen dute, eta horren ondorioz, arnasten laguntzen digute.

– Kontxo! Hori zen. Aire garbia hobeto
arnasten dugu –onartu zuen Leak.

Bat-batean, Leari bere hiria etorri zitzaion
burura, eta konturatu zen bertan ez
zegoela zuhaitz askorik. Hirian, gasolina-
ren eta tabakoaren usaina dakar haizeak,
eta, askotan, zaborrarena ere bai.

– Baina, Amatxi, hirian ez dago hemen
bezainbeste zuhaitz. Nondik dator han
airea?

– Hirian zuhaitzen airea beste gauza
askorekin nahasten da. Eraikinek aire
zikineko hodei beltz eta grisak botatzen
dituzte beren tximinietatik. Fabrikek ere,
guk erabiltzen ditugun gauzak sortzeko,
aire zikina isurtzen dute. Are gehiago:
gizakiok ere, arnastean, aire zikina
botatzen dugu.

– Kotxeek bezala?

– Bai horixe, nahiz eta guk gutxiago
zikindu. Hori guztia zuhaitzen airearekin
nahasten da, eta zikindu egiten du, eta
orduan, airea kutsatuta dagoela esaten
dugu.

Zenbat eta pertsona, kotxe eta fabrika
gehiago, leku bateko airea orduan eta
kutsatuago egongo da.

– Amatxi, baina orduan, beti ari gara airea
zikintzen? Zer egin dezakegu airea
garbiago egon dadin?

– Ba, zera, Lea, bada gutxiago zikintzeko
modu bat, eta ez bakarrik airea, baita ura
eta lurra ere. Nik esaten dudana moduan...
“Beti eta Bizi... Birziklatu”. Azalduko dizut.

1. URRATSA

LEHENENGO GAUZAK, LEHENIK: GURE KONTSUMOA MURRIZTUKO DUGU

Inoiz hausnartu al duzu zenbat gauza erabiltzen dituzun egunean zehar?
Esnatzeko, iratzargailua (pilak/elekttrizitatea) erabiltzen dugu; hortzak garbitze-
ko, ura erabiltzen dugu; elikagaiak gosaltzen ditugu; eta, ikastolara kotxez
bagoaz, gasolina pila bat gastatzen dugu... Zer beste gauza erabiltzen ditugu
egunero?

Folio batean, sortu fitxa bat enuntziatu
hauekin. Adinaren arabera, erantzuna
marraztu edo idatzi egin daiteke.

IKASGELAN

Kontsumitzen duguna:

JANTOKIAN

Kontsumitzen duguna:

BAINUGELAN

Kontsumitzen duguna:

Batzarrean, eztabaida dezagun zer arau jar
ditzakegun gure kontsumoa murrizteko.
Gauza horiek aurrezteko, zer egingo dugu
hemendik aurrera?

IKASGELAN: Folioak ahalik eta gehien bete.
Marratxo bat soilik margotu badut, folio osoa
botatzea ez dago ongi. Papera egiteko,
zuhaitzen zelulosa erabiltzen da, eta, dakigu-
nez, zuhaitzik gabe, airea zikinago egongo da.

JATERAKOAN: Platerean, jan behar dudana
soilik jarri, nire adinaren arabera; horrela, ez
dugu janaria alferrik botako. Munduan zehar,
jende ugari ez du janaririk, eta guk janaria
aintzat ez hartzea ez da bidezkoa.

BAINUGELAN: Hortzak eta eskuak garbitzen
ditudan bitartean, txorrota itxi. Beharrezkoa
denean bakarrik tiratu komuneko ponpatik.
Bainatu ordeztatu, dutxatu, bainatzean ur asko
erabiltzen baita. Edateko ura mugatua da, eta
horrelakoetan xahutzen badugu, guztiz
agortuko dugu.

2. URRATSA

BIGARRENA, GERORAKO: KONTSUMITUTAKOA BERRERABILI EGINGO DUGU

Hainbat gauza, erabiltzean, gastatu eta bukatu egiten dira; adibidez,
komuneko papera, jogurtak eta errotuladoreak. Beste hainbat gauza, berriz,
erabilia ere ez dira bukatzen (baina pixkanaka hondatuz joaten dira), hala nola
aulkiak, arbelak eta liburuak. Hobe da berrerabiltzeko aukera ematen duten
gauzak erabiltzea; izan ere, horrela, fabrikek ez dute hainbeste ekoitzi beharrik
izango, eta Lurreko baliabide gutxiago erabiliko ditugu.

BILA DITZAGUN IKASGELAN:

Behin bakarrik erabil daitezkeen gauzak:
papera, zelaia, eranskailuak, etab. Zer egin
behar dut gauza horiek erabiltzeari uztean?
Edukiontzia egokian bota.

Behin baino gehiagotan erabil daitezkeen gauzak:
errotuladoreak, klarionak, etab. Zer egin
behar dut gauza horiek erabiltzeari uztean?
Bukatu arte zaindu eta gorde, eta
bukatzen direnean, edukiontzia egokian bota.

Gastatzen ez diren gauzak: ipuinak, arbela,
mahiak eta aulkiak, ikastolako eraikina, etab.
Zer egin behar dut gauza horiek erabiltzean?

Erabiltzen ditudan bitartean zaindu, beste
batzuek ere etorkizunean erabili ahal izateko.

Behin bakarrik erabil daitezkeen gauza asko
ditugu? Horien ordeztatu, erabil al ditzakegu
gehiago irauten duten beste gauza batzuk?
Zenbait gauza ordeztatu ditzakegu, baina
beste zenbait, aldiz, ezin ditugu ordeztatu.

Edozein gauza bota baino lehen, pentsa
ezazu... Baliagarria izan al daiteke beste
edozertarako edo beste edonorentzat? Arropa
adibide aparta da, moztutakoak, zapiak eta
panpinak egiteko erabil dezakegulako, edo
bestela, gure senide, lehengusu-lehengusi-
nei edo beste ume batzuei eman.

3. URRATSA

HIRUGARRENA, AZKENIK: BALIABIDEAK HOBETO APROBATZATEKO, BIRZIKLATU EGINGO DUGU

Erabilera bakarreko gauzak, gastatu edo hondatu egiten direnak, eta
beste ezertarako erabili ezin ditugunak, nora doaz? Zakarrontzira, noski.
Baina edukiontzia guztiak ez dira berdinak.

Azaldu umeei hondakinen sailkapena.

Horretarako, ikasgelan lau edukiontzia-mota
izango ditugu, erabiltzen dugun material-mo-
ta bakoitzeko, bat: organikorako, papererako,
plastikorako eta beirarako. Edukiontzia
umeei batera eraiki eta apaindu daitezke.

Idea hobeto ulertzeko eta sendotzeko,
banatu kontrazalean dagoen fitxa, umeei
objektuak kolorezta ditzaten, edukiontzia-
ren kolorearen arabera (organikoa: grisa/marroi;
plastikoa: horia; papera: urdina; beira:
berdea).

Umeen adinerako egokitutako jotzen bada,
marrazkiak moztu daitezke, eta edukiontzia-
ren eta kolorearen arabera multzokatu.

Azaldu umeei, hondakinak ongi bereiziz gero,
birziklapen-instalazioek hobeto egingo dutela
beren lana. Instalazio horiei esker, baliabide

eta materialen gastua murriztu
egiten da, eta ez dugu gure
planetaren hainbeste baliabi-
de erabili beharrik.

4. 5AKEAREN TXOKOA

(16. GIHa, 17. GIHa)

Parte-hartzaileak bi taldetan banatuko dira. Lehenengo taldekoak korroan jarriko dira, eskuetatik helduta eta kanpora begiratzuz. Bigarren taldeak beste korro bat egingo du, aurrekoaren barnean, eta barrualdera begira jarriko dira.

Orduan, musika jarriko dugu eta bi korroak mugitzen hasiko dira, bata bestearen kontrako aldera. Musika gelditzean, parte-hartzaileak gelditu, eta posizioz aldatuko dira: barruko taldekoek kanpora begiratzeko dute, eta kanpoko taldekoek, barrura. Horrela, parte-hartzaile bakoitzak beste kide bat izango du aurrez aurre.

Hau izango da erronka: denok batera eta eskutik helduta altxorraren kutxa aurkitzea. Irakasleak, aurretik, gorde egingo du altxorraren kutxa hori, eta kutxa irekitzeko aukera bakarra denok batera eta talde-lanean aurkitzea izango da. “Inor atzean ez uztea” da

kontua (hori da 2030 Agendaren goiburua), eta 17. GIHa lantzea (talde-lanean aritzearekin eta itunak egitearekin zerikusia duena).

Ikaskuntza: Enpatia, helburuak lortzeko eta erronkak gainditzeko talde-lanean eta lankidetzan aritzea.

Dagoeneko 4 P-ak edo 4 giltzak lortu ditugunez, altxorra ireki dezakegu. Zer ote da altxorra?

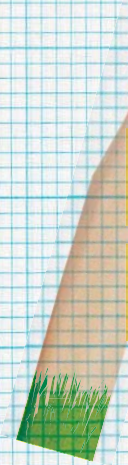
Jardueraren egin bitartean, zirkuluan (orrialde honetan, behean) dagokion zatia jarriko dugu txoko bakoitzean.

Behin jardueraren 4 zatiak bukatuta, pieza guztiak elkartuko dira eta 4. GIHa (altxorra) erdian jarriko da, dena batuz.

GARAPEN IRAUNKORRERAKO HELBURUAK

GIH guztiei buruzko informazioa esteka honetan aurki dezakezu:
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/>

6 urtetik 8 urtera artekoentzako jarduera

JASANGARRITASUNAREN TXOKOAK

Iraupena: 180 minutu guztira, baina zenbait saiotan banatu daiteke.

Materiala: Ordenagailua (edo musika jartzeko edozein elementu); zabor-poltsak; birziklatutako papera; arkatzak, errotuladoreak, margoak; bi paper handi (DIN A3); “P”-en zirkulua (bost atal eta erdikoa, dokumentu honen bukaerako zirkuluan bezala); bost “P”, giltza gisa (epigrafeen ondoan ageri dena bezalakoak); eta altxorraren kutxa.

Helburuak: 1. Umeei azaltzea eta ulertaraztea jasangarritasunak harreman estua duela ingurumenarekin, noski, baina gai ekonomiko eta sozialekin ere zerikusia duela.
2. Ikusgai jartzea Garapen Iraunkorrerako Helburu (GIH) guztiek lotura estua dutela elkarren artean, eta horiek guztiak betetzea ezinbestekoa dela, gure planeta, pertsonak, oparotasuna eta bakea babestu ahal izateko.

GARAPENA

Jarduera honek “txoko tematikoen” metodologiari jarraitzen dio, eta 2030 Agendako 4 P-etan oinarrituta banatuko da: Planet (planeta), People (pertsonak), Prosperity (oparotasuna) eta Peace (bakea); eta horiei bosgarren bat gehitu beharko zaie: Partnerships (itunak). Horiek izango dira gure helburuak lortzeko 4 giltzak.

Giltza guztiak lortzeko, ikasgela osoak, elkarrekin, lau txoko tematikoetako bakoitzean azaldutako erronka gainditu beharko du. Giltza guztiak eskuratuz gero, “altxorren kutxa” irekitzeko aukera izango dute partaideak.

ALTXORRAREN KUTXA

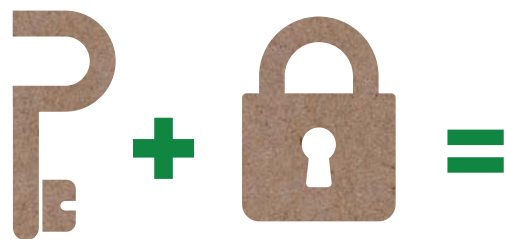
¿KUTXA IREKI ETA ALTXORRA ZEIN DEN IKUSIKO DUGU?

4. GIHa! Kalitatezko Hezkuntza!

4. GIHa: Hezkuntza inklusiboa, berdintasuneko eta kalitatezkoa bermatzea eta pertsona guztientzako bizitza osorako ikaskuntza-aukerak sustatzea.

Hezkuntza benetako altxorra da.

Barruan, 4. GIHa irudikatzen duen txartel bat egongo da, pertsona guztientzako kalitatezko eta berdintasuneko hezkuntza inklusiboa izango dena. Ikasleek lortu dute hori, orain GIHak hobeto ezagutzen dituztelako eta batera erronka guztiak gainditzeko lortu dutelako. Orain, hausnarke-ta-fasearen txanda da.

Arbelean, ikasleek txarteletan dituzten irudi berberak egongo dira, eta ikasle bat jokotik kanpo gelditzen denean, irakasleak arbeletik ere kenduko du ikasle horri dagokion ekosistemaren irudia.

Ekosistema bat jokotik kanpo geratzen den une bakoitzean, kanporatutako parte-hartzai-lea beste ekosistema/ikasle bati batuko zaio. Horren ondorioz, denak arituko dira momentu oro jolasten, eta ekosistemen eta biodibertsitatearen galera irudikatuko da.

Parte-hartzaileak elkarri poltsa pasatzen hasiko dira, abesti hau entzuten duten bitartean: “Hezkuntzaren aldeko Lipdub-a Debagoiena 2016: <https://www.youtube.com/watch?v=4dn2pRm5WZo>”

2. PERTSONEN TXOKOA (1. GIHa, 2. GIHa, 3. GIHa, 5. GIHa)

Dinamika hau ondoren azaldutako mikro-ipuinetan oinarrituko da. Irakasleak ikasleei kontatuko dizkie, eta haietan, ikasleak bezalako umeei buruzko istorioak entzungo dituzte.

1. MIKRO-IPUINA:

Mila koloretako baloia

Meneké deituriko leku batean **Krumen tribua bizi da, Kru-ak ere deituak**. Boli Kostan bizi dira; hau da, hondar gorrizko bideak eta palmera berde amaigabeak dituen Afrikako herrialde batean. Kru-en artean bada Akissi izeneko neska bat da, bere amarekin, aitonarekin eta lau anai-arrebeekin bizi dena. Bere etxearen aurrean dagoen hondartzan paseatzea maite du. Ozeanoari begira dagoela, aitona Koffi-k Meneké-ko istorioak kontatzen dizkio, eta berak arretaz entzuten ditu.

Baina bada Akissik gustuko ez duen istorio bat. Aitonak dioenez, duela urte asko, oso urrunetik pertsona batzuk ailegatu ziren itsasontzi handietan, herrixkan sartzeko asmoz. Haien ontziak lotzen saiatu zirenean, garai hartako Kru-ek ez zieten pasatzen utzi, izutu egin baitziren pertsona haien azal zuriak ikusita. Harrezkero, Meneké herriari “jende gaiztoaren kosta” deitu izan diote liburu askotan. Akissik ez du inoiz ulertu izen horren

Irakasleak musika geldituko du bat-batean, eta momentu horretan poltsa eskuen artean duen ikaslea (ekosistema) kanporatuta geldituko da. Horrela jarraituko dute jolasten, harik eta ikasle edo ekosistema bakarra gelditzen den arte. Hori izango da kutsadura –alegia, zabor-poltsa– jaso ez duen bakarra.

Jokoaren ikaskuntza nagusia honako hau da: Kutsadurak biodibertsitatearen galera dakar, eta ekosistemek bizirik irautea nahi badugu, ez dugu kutsadurarik isuri behar.

Behin jokoa bukatuta, ikasleek erronka bat gainditu dute! Beraz, lehenengo P-giltza lortuko dute, amaieran altxorraren kutxa ireki ahal izateko.

zergatia, Meneké-n jendea oso pozik bizi baita, eta kanpotarrak oso ongi hartuak baitira, “kolá” deituriko ongietorri tradizionala eginda.

Behin, Akissi korrika joan zen etxera, bere aitona Koffi-ri garrantzi handiko zeozer esatera. Goizean zehar, adiskideen artean, kolore askotako oihalak erabiliz baloi bat ehundu zuten, Meneké-ko lagun guztiek baloi bat eduki zezaten, harekin jolasteko. Bidean korrika zihoala, Akissik garrasi egiten zion aitonari: “Aitona Koffi!, Meneké jende gaiztoaren kosta dela dioten liburu horiek oker daude!”. Aitona Koffik irribarre batekin erantzun zion: “Jakina, ene txikitxo, jakina oker daudela.” Eta honela erantzun zion Akissik: “Jende onaren kosta deitu beharko ligukete; izan ere, gaur, eskolan, adiskideen artean beste umeak pozik egotea lortu dugu, benetako baloi batekin jolasteko aukera eman diegulako!”.

2. MIKROIPUINA

Urtebetetze-pastela

Munduko ezkerreko aldean, Ozeano Atlantikoan flotatzen, Kuba dago; eta Kuban, El Cobre deituriko herrixka bat; eta El Cobren, egurrezko etxetxo bat, egurrezko aterpea duena, eta lastozko teilatu bat; eta etxetxo horretan, Yoel deituriko neskato bat. Yoel bere amarekin, aita, izeba Caridad-ekin eta anaia Manuelekin bizi zen. Egurrezko aterpean, izkina batean, kolore urdineko aulki baten ondoan, sabaitik zintziilik, kaiola bat zegoen. Kaiolan, Bizi deituriko papagai bat bizi zen, poz-pozik. Papagaiaren izen osoa “bizirik irtendakoa” zen, baina denek Bizi deitzen zioten, laburtze-ko. Txita zenean, habiatik erori zen Bizi, eta kolpe handia hartu bazuen ere, katu bati aurre egin zion, baina hark hiltzorian utzi zuen, atzaparkada batez. Horregatik jarri zioten izen hori.

Yoel hazi eta hazi eta hazi egin zen, eta, Bizik bezala, hitz ugari ikasi zituen bere gurasoen eta izeba Caridaden ezpainetatik. Eta El Cobre-ko eskolan, beste zenbait hitz ikasi zituen: adiskidetasuna, poza, eskuzabalta-suna... eta beste hainbat izen, izen asko. Behin, Giselak, bere lagun minak, belarrira xuxurlatu zion: “Yoel, bihar nire urtebetetzea da, eta nire amak esan dit egun batean, inauterietan, postre bat egingo didala. Egun horretan gonbidatu egingo zaitut, ongi? Horrela, nire urtebetetzea eta inauteriak batera ospatuko ditugu”. Eskola bukatzean, Yoel ilusio handiz bueltatu zen etxera, korrika batean: “Ama, bihar Giselaren urtebetetzea da, eta pastel bat egin nahi diot”. Yoel-en amak begirada bat bota zion geratzen zitzaion janari apurrari: eskukada bat arroz, ontzikada-txo bat olio, eta arrautza bakarra. Horrekin moldatu beharko zuten, bodegara joateko egunera arte. Hala ere, zalantzarik gabe: zera esan zuen: “Noski! Pastel bat egingo dugu!”. Azkenean, kandelarik gabeko pastelean putz egiteko eguna iritsi zen, eta guztiek desio bat eskatu zuten, eta Bizik esan zuen: “Zer gertatzen daaaaaa!”.

3. MIKROIPUINA

Handitzen naizenean medikua izango naiz

Meneké-tik bi ordutara Grand Béréby ospitale txikia dago. Behin, Akissi-ren lagun mina, Moussa mutiko bihurria, ospitalera joan zen sendatzera, putzuko ura edan eta gero tripako min handia jarri baitzitzaion. Zenbait astetan Moussa eskolan agertu ez zenez, Akissi kezkatzen hasi zen, eta mutikoa bisitatzea joatea erabaki zuen. Oinez egin zuen bidaia, eta, ospitalera iristean, ikaratu egin zen, txoko guztietan jende asko baitzegoen: ilara amaigabeak, zarata ugari eta gaixoak laguntza eske.

Akissik atean zegoen emakume bati galdetu zion Moussa non zegoen. Haren gelara ailegatu zenean, izugarri poztu zen, bere laguna oso osatuta ikusi baitzuen. Luze eman zuten hizketan eta barre egiten. Akassik Moussari galdetu zion ea zergatik ez zen oraindik Meneké-ra itzuli, osatuta zegoen eta. Lagunak erantzun zion goiz horretara arte medikuak ezin izan zuela artatu. “Begiratu iezaiozu”, esan zion, bata zuriz jantzitako gizon bati seinalatuz, “gizon hori da... beti alde batera eta bestera dabil, korrika eta presaka!”. Akkissik gizonari begiratu, eta tristatu egin zen... Pentsatu zuen, medikuak laguntza gehiago izango balu, Moussa lehenago itzuliko zela etxera, eta pasilloetan zegoen jende guztia ondo zainduta egongo zela. “Ideia bat dut!”, egin zuen oihu Akissik. Altxatu, eta ospitaleko atera joan zen. Irmo, galdetzen hasi zen: “Nor etorri da laguntzaile? Nor ez dago gaixorik?”. Zenbait pertsonak eskua altxatu zuten. “Zatozte nirekin! Behar zaituztet”. Azkar batean, Akissik itxarongelan zegoen jendea antolatu zuen, zereginak banatu zituen, eta horrela, medikuak bere lana azkarrago egin ahal izan zuen. Etxerako bidean, zera pentsatu zuen: “Badakit zer izan nahi dudan handitzen naizenean, medikua izango naiz, baina, lankide asko izango ditut!” eta, irribarre eginez, pentsatu zuen zeinen pozik jarriko ziren bere lagunak, Moussa laster Meneké-ra itzuliko zela jakitean.

4. MIKROIPUINA

Izamal-eko sekretua

Atitlán lakuaren inguruetan, Guatemalan, San Juan La Laguna deituriko herri bat dago. Herria etxe alai eta oso koloretsuz osatuta dago. Horieta**ko** batean, Izamal izeneko neskatxa bat bizi da, bere familiarekin. Oso bizkorra eta geldiezina da; sei anaia ditu, bera baino gazteagoak, eta egunero bere amari etxeko lanetan laguntzen dio. Goizero, osaba Santiagok, gosariko kafea hartu eta gero, Izamal-en anaia guztiak eskolara eramaten ditu. Mutilek oso gustuko dute osabak “tuc tuc”-ean pasieran eramatea. Bi txikienak negarrez gelditzen dira etxean, haiek ere “tuc tuc”-ean joan nahi dutelako. “Ez egin negarrik” kontsolatzen ditu Izamal-ek. “Bost urte bete eta gero, egunero joango zarete “tuc tuc”-ean eskolara”. Egunero, Izamal etxean geratzen da mutur-beltz, berak ere ikastera joan nahi duelako, bere anaia**k** bezala. Egunero esaten dio bere buruari: “oinak, oinez joateko; eskuak, lan egiteko; burua, jakin, pentsatu eta ikasteko”, baina berarentzat ezinezkoa da, neska delako.

Zortzi urterekin, Izamal-ek etxea jaso eta garbitzen du, bere anaia txikiak zaintzen ditu, eta bere amari laguntzen dio, frijol iraulia, tamalak eta piper-opilak prestatzen. Bukatu ondoren, amak ehuntzeko koloretako hariak artisa**u** moduan egiten dituen bitartean, Izamal bere logelara joaten da, eta arratsalde batez

3. OPAROTASUNAREN TXOKOA

(7. GIHa, 8. GIHa, 9. GIHa, 10. GIHa, 11. GIHa)

Jardueraren atal honetarako, irakasleak bi taldetan banatuko ditu ikasleak (A eta B). Paper handi bat (DIN A3) jarriko zaie aurrean, eta talde bakoitzak planeta zoriontsu bat marraztuko du. Planetarekin batera, pozik egoteko beharrezkoak diren elementuak marraztuko dituzte.

Haur guztiek marrazteko aukera izatea da gakoa, baina arazo bat dago: A taldekoek margo eta errotuladore guztiak dituzte, eta, hori dela eta, B taldeko ikasleek ez dute margotzeko ezer. Probaren helburua umeen artean konponbide bat aurkitzea da, ume guztiek izan ditzaten margotzeko tresnak. Amaiera ideala hau litzateke: margoak erdi bana banatzea ume guztien artean.

eskolatik hartutako liburu bat irensten du, historiari eta geografiari buruzkoa. Berarentzat, momentu hori da eguneko onena, gehien disfrutatzen duena eta ilusio handiz itxaroten duena. Arratsaldeetan, bere anaiek gustuko dute San Marcos-eko tranpolinera salto egitera joatea. “Gurekin zatoz, Izamal?”. Berak ezetz esaten die, eta gogo biziz eskolara joaten da, ezkutuan. Han, pareta eta txoko guztietatik ikasten du.

4 mikroipuin horiek “Guía de viaje para descubrir los Objetivos de Desarrollo Sostenible: 4 países, 17 microcuentos por un mundo mejor” gidako parte dira. Hezkuntzarako baliabide hori Fundación FABREK (HAMAKo estatu-koalizioko kidea) egin eta diseinatu du, Nafarroako Gobernua-ren laguntzaz. **Material osoa esteka honetan eskuratu dezakezu, hausnarketa bideratze-ko galderekin batera: www.fundiaconfabre.org/materialesdp/**

© Fundación FABREK 4 mikroipuin hauen errepro-dukzio partziala laga du, SAME 2019ko hezkuntza materialetarako. Fundación FABREK beretzat gordetzen ditu obra osoaren eskubideak. © Egileak: Celia Pinedo Pardo, Ramón Salvador Monsalve, Rocío Ferrezuelo Mata, Blanca Brutau Carreras, Mª Ángeles Sánchez-Ostiz Gutiérrez, Francisco García de Yébenes Castro.

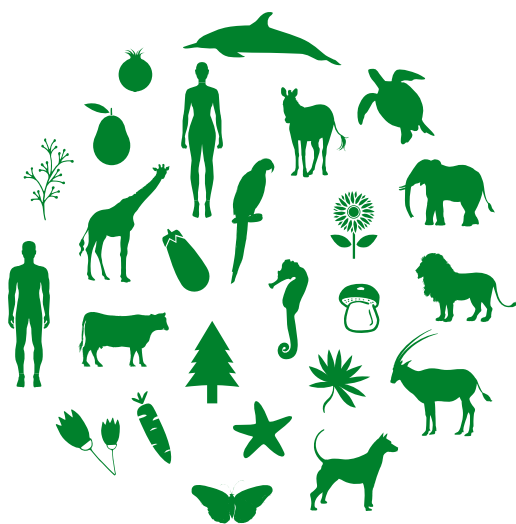
Ikasleek munduko beste pertsona batzuen istorioak entzun eta ikasi dituzte? Bikain! Proba gaindituta. Eskuratu dute bigarren P-giltza.

Ikaskuntza: Baliabideen banaketa ekitatiboa, solidaritatea, elkarlanean lan eginez gero denok irabazten dugula ohartzea. Guztiok gure ekarpena eginez, planeta aberasten dugu.

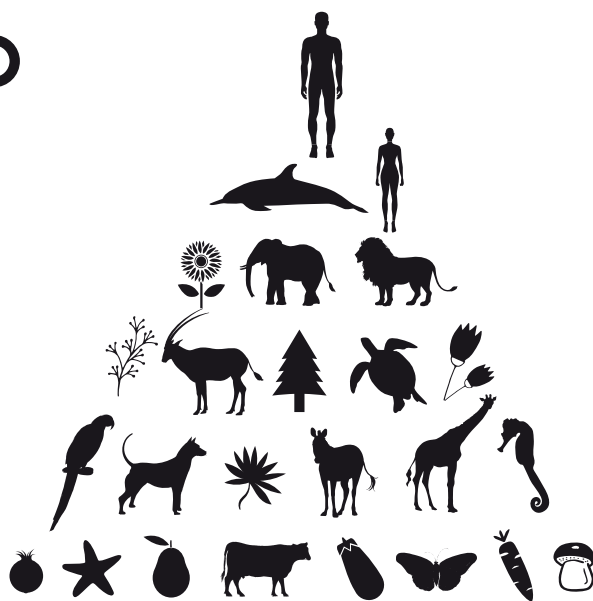
Ikasle guztiek margo bat lortu dute eta marrazteko aukera izan dute? Orduan, gainditu dute proba! Altxorraren kutxa ireki ahal izateko hirugarren giltza lortu dute jada. Goazen azkeneko giltza lortzera!

ERANSKINA

EKO

EGO

9 urtetik 11 urtera
artekoentzako jarduera

TXIMELETA- EFEKTUA

Ingurumenaren
zaindariak

Iraupena: 2 ordu gutxi gorabehera.

Materiala: Artilea, irudia, Internetarako sarbidea (emakumeei buruzko informazioa edo biografiak), errotuladoreak, margoak, kutzak edo bidoiak, ordenagailua.

Helburuak: 1. “Ekosistema”, “ekofeminismo” eta “interdependentzia” kontzeptuetara hurbiltzea.

2. Parte-hartzaileek beren burua ingurumena babesteko eragileztat har dezatela sustatzea.

3. Jasangarritasunaren ikuspegia hartuta ingurumena zaintzeko ekintzetan parte-hartzea eta horren aldeko konpromisoa indartzea.

GARAPENA

Taldeari azalduko zaio zeinen garrantzitasua den gure planetari buruzko ezagutza izatea eta ingurumen-jasangarritasuna kontuan hartuta zaintzea.

Hausnarketa bultzatzeko, eztabaida bat has dezakegu, honako eztabaidagai hauetan, eranskinean dagoen irudian eta beste berri eta bideo batzuetan oinarrituta.

Zer elementu existitzen dira Naturan?

(Zuhaitzak, landareak, animaliak, pertsonak, etab.)

Ba al dago loturarik haien artean? Nolakoa da? Zein elementuk osatzen dute?

“Ekosistema” kontzeptua aurkeztuko da, eta ego-sistemearekin (Eranskina) dituen aldeak azalduko dira. Ekosistema hainbat organismo bizidun (animaliak, landareak, etab.) eta interdependenteen unitate bat da, organismo horiek ingurua partekatzen dute, eta

zaintzako prozesuak eta errespetuzko harremanen prozesuak behar dituzte.

Gure planetan ekosistema ugari daude, elkarrekin harremanetan, eta elkarrentzako beharrezkoak. Toki batzuetan, ekosistema oso aberatsa da, hala nola Amazoniako oihanean; hain zuzen ere, Amazonia da Lurreko biodibertsitate handieneko leku bat. Hego Amerikan dago, munduko basorik zabalena da, eta han, interakzioan bizi dira hainbat landare- eta animalia-espezie, bai eta bederatzi herrialdetako biztanleak ere.

Zer ikusten dugu irudi baten eta bestearen artean? Zuen ustez, nolakoa izan behar du interakzio horrek, ingurumenarekiko elkarbizitza baketsua eta errespetuzkoa izateko?

Ekosistemaren parte garen aldetik, nolakoa da gizakiaren eragina? Zer ekintza kaltegarri egiten ditugu ingurumenerako, eta zein dira ekintza horien ondorioak? Zer ekintza egiten ditugu ingurumena babesteko?

KONTZEPTU HONI BURUZ HAUSNARTZEKO, TALDEAREKIN EKOSISTEMA BAT BIRSORTUKO DA

Parte-hartzaileak biribilean jarriko dira, ekosistema simulatuz. Parte-hartzaile bakoitzak elementu bat irudikatuko du, naturala edo gizatiarra (zuhaitza, landarea, animalia, elementu naturala, giza komunitate bat, etab.).

Biribileko lehenengo pertsonari artilea pasatuko zaio. Zein elementu eta zergatik aukeratu duen esango du ozen, eta beste pertsona bati pasatuko dio artilea, baina mutur bat berak hartuko du. Horrela, sare bat ehunduz joango dira pixkanaka, eta elementu ezberdinen arteko harremanak irudikatuz.

Bukatzean, parte-hartzaileak eta dinamizatzaileak ingurumenerako kaltegarriak diren ekintzak aipatuko dituzte. Elementua aipatu eta gero, partaide bakoitzak haria askatuko du; beraz, haria erori egingo da, eta sarea ahuldu.

Tximeleta-efektuak hau erakusten du: ekintza guztiek, modu batean edo bestean, eragina eta interdependentzia dute besteekiko. Batzuetan, ez dakigu noraino heltzen diren

gure ekintzen ondorioak pertsonengan eta naturan; adibidez, mendian familiarekin ibilaldi bat egiten dugunean edo produktu bat erosten dugunean.

Normalean, ez dugu aintzat hartzen gure atzetik uzten dugun aztarna ekologikoa, edo produktu bat dendara nola ailegatu den. Horren inguruan ikertzerak eta galdetzerak animatzen zaituztegu, eta adibide gehiago ematera (migrazio klimatikoak, berotegi-efektua, baliabide naturalen kontsumoa, oihan-galtzea, etab.).

LAGUNTZA MODUAN, 10 MINUTUKO BIDEO HAU ERABIL DAITEKE:

“Grandes documentales marceanos:
EL timátum evolutivo!
www.youtube.com/watch?v=bxrsQwUxoho

Garrantzitsua da gure inguruan gertatzen ari denari buruz hausnartzea eta mundu hobearen irudikatzea.

Tximeleta baten hegada bezain gertakizun hutsal batek munduko beste leku bateko bizimodua alda dezake. Horrela, gure ekintzekin (hegadak) errealtateak eraldatu ditzakegula ulertuko dugu.

Puntu horretara iritsita, gure ekosistemetako elementuak zaindu eta errespetatu behar diren buruz hausnartuko dugu taldearekin, bai eta gizakiak eragin ditzakeen desoreka ekologikoei buruz ere.

• Zer ondorio izan ditzake ingurumena ez zainduak?

• Ekosistemako elementu baten ekintza batek izan al dezake eragina beste elementuetan?

• Ba al dugu zaintzeko ardurarik?

• Zer ekintza egin ditzakegu babesteko?

Ekintzen ideia-jasa bat egingo dugu, eta arbelean jasoko ditugu. Ekintza onuragarri bat identifikatzean, haririk gabe geratutako partaide batek bere hari-puska hartuko du berriro, eta, hala, ekosistemaren oreka naturala berrituko da. Dinamika horren ondoren, eta “ekofeminismo” kontzeptuan murgiltzeko, talde txikietan, “Pachamama Ama Lurra” defendatzen eta zaintzen duten emakumeen artean bat aukeratuko dute. Besteak beste, emakume aktibista hauen artean: **Vandana Shiva, Berta Cáceres, Antonia Melo da Silva, Margoth Escobar, Alicia Cahuiya, Lesbia Yaneth**, etab.

BAKOITZA BERE LURRALDEAN BALIO HAUEN BABESLE:

Ekitatea, birziklapena, zaintza, mobilizazio soziala, aniztasuna, elkartasuna, ekologia.

Protesta kolektiboetan borrokatuz, kontzientzia ekologikoa irabazi zuten.

• Nor dira emakume horiek?

• Zer balio defendatzen dituzte?

• Zure ustez, zer eragin lortu dute beste lurralde batzuetan? Eta nola lortu dute?

Erakusketa irudikapen artistiko baten bidez egingo da (film laburra, marrazkia, antzerkia, abestia), talde guztiek emakume horiek ezagut ditzaten eta haien ekintzen garrantzia ulertu dezaten.

Mobilizazioaren bitartez ingurumena nola zaindu dezakegun ohartzeko, birziklapen-sistema bat diseinatzeko eskatuko zaio taldeari.

Sistemak zenbat zabor-kutxa edukiko dituen eta zer hondakin-motatarako izango diren erabakiko dute, eta ondoren, kartoizko kutxa birziklatuekin diseinatu eta apainduko dituzte. Bukatzeko, ikastetxean zehar beharrezkoak diren lekuetan ipiniko dituzte, egokiak iruditzen zaizkien estrategia komunikatiboak erabiliz (irudiak, erabiltzeko argibideak, etab.).

EBALUAZIOA

9-10 partaidetako biribilean jarriko dira, denek izan dezaten hitz egiteko aukera. Pertsona bakoitzak azalduko du zer izan duen gustuko, zerk harritu duen eta jarduerak nola hobetu daitezkeen. Partaideren bat ateratako ideien batekin bat badator, ideia hori bota duenarekin elkartuko da; gainerakoek hitz egiten jarraituko dute, eta hala, talde edo lotura txikiak sortzen joango dira.

Bestalde, noizean behin, taldean, ea modu egokian birziklatu al duten egiaztatu behar dute, eta sistema nola hobetu daitezkeen aztertu. Denek neurri berean parte hartzearen garrantzia aipatu behar da, ingurumenaren eta ekosistemako elementu guztien babesa taldeko lana baita.

Jarduerak hori beren inguruan (etxean, auzoan, etab.) errepikatzerak animatuko ditugu parte-hartzaileak; horrela, tximeleta efektuaren bidez, munduko ingurumenaren babesle eta zaindari bihurtuko dira.

Kanpo-zorra

Behin jokoan, edozein txandatan, Europak, Ipar Amerikak eta Ozeaniak “Kanpo-zorra” erreklamatzeko aukera dute; horrela, beste eskualde bati Aberastasun ekonomikoaren puntu bat kenduko diote, eta beren baliabi-deei gehitu. Kanpo-zorra honela bideratuko da:

- Europak Afrikari edo Asiari kentzen dio.
- Ipar Amerikak, Afrikari edo Hego Amerikari.
- Ozeaniak Asiari edo Hego Amerikari.

Aurreko kasuan bezala, beren areagotze/murritze-ekintzaren ondoren edo negoziazioaren ondoren egin dezakete ekintza hau.

Adibidea

Bere ekintza arrunta egin eta gero, Ozeaniak Kanpo-zorra abian jartzen du eta Hego Amerikari Aberastasun puntu bat kentzen dio; beraz, Hego Amerika 1etik 0ra jaitsiko da, eta Ozeania 2tik 3ra pasatuko da.

FINALIZACIÓN DEL JUEGO

Lurralde batek bere “Beharrak” zerora jaisten dituenenak bukatzen da jokia.

Gerta daiteke eskualde batek bere beharrak asetzea ezinezkoa izatea, baina joko honen

1. ERANSKINA. BALIABIDEEN ETA BEHARREN TAULA

	Afrika	Asia	Europa	Ipar Amerika	Ozeania	Hego Amerika
Biztanleria gaztea	+++	+++	+	+	+	++
Baliabide naturalak	+++	++	+	+	++	++
Aberastasun ekonomikoa	+	++	+++	+++	++	+
Egonkortasuna	+	++	+++	++	+++	+
Botere-txartelak	1	1	4	4	3	2

gakoa ez da nork irabazten duen. Garrantzitsuena da zer harreman sortu diren, zer arazo konpondu behar izan diren eta nolako zailtasunak aurkitu diren.

OHARRAK

Honako taula hauek (eta jokoa oro har) ez dira zientifikoki egiaztatutako balioetan oinarritzen. Nahita aldatu ditugu, munduan zehar dauden ezberdintasunak eta bidega-bekeriak hobeto irudikatu ahal izateko eta agerian jartzeko.

Horretaz gain, jarduera errazteko, eskualdeen barneko errealitateak homogeneousatu egin dira, jakina baita kontinente bakoitzaren barruan ezberdintasun nabariak daudela. Europan, adibidez, ezberdintasun nabariak daude herrialde eskandinaviarren eta Ekialdekoen artean, eta Mexikoko eta Kanadako egoerak ere guztiz ezberdinak dira. Era berean, Asian potentzia ekonomiko handiak daude (Txina kasu), baina herrialde pobreen egoera erabili da jokorako.

	Afrika	Asia	Europa	Ipar Amerika	Ozeania	Hego Amerika
Biztanleria aktiboa	+	+	+++	+++	++	+
Lehengaiak	+	+	++	+++	++	+
Elikagaiak	+++	++	++	++	+	++
Azpiegiturak	+++	+++	+	+	+	+++
Zailtasun-txartelak	3	3	2	2	2	3

2. ERANSKINA. ESKUALDEEN FITXA

Hemen, eskualde bakoitzaren (Afrika, Asia, Hego Amerika, Europa, Ipar Amerika eta Ozeania) puntuak idazten joateko eredu bat erantsi dugu.

Taula bakoitzaren lehenengo zutabea hasierako informazioarekin (1. Eranskina) beteko dugu.

* Afrikak, Asiak eta Hego Amerikak Biztanleria gaztearen puntu bat gehituko dute txanda hauetan: 2, 4, 6, 8, etab.

* Europak, Ipar Amerikak eta Ozeaniak kontuan hartuko dute Kanpo-zorren ekintza.

ESKUALDEA:

BALIABIDEAK

Biztanleria gaztea					
Baliabide naturalak					
Aberastasun ekonomikoa					
Egonkortasuna					
Botere-txartelak					

BEHARRAK

Biztanleria aktiboa					
Lehengaiak					
Elikagaiak					
Azpiegiturak					
Zailtasun-txartelak					

Iraupena: Gutxienez 60 minutuko saio bat (10 minutu azalpenerako, 30 minutu jokorako, eta 20 minutu eztabaida eta ondorioetarako). Ahal bada, hobe da simulaziorako denbora gehiago uztea, bukaerara iristeko.

Jardueraren azalpena saio batean egin daiteke, hurrengoan (45-60 minutu) jokoan eta eztabaidan zentratzeko.

Materiala: Folioak, boligrafoak, paper jarraitua, errotuladoreak, kartoi mehea, guraizeak, kola, eta, jardueraren arabera, beste material batzuk.

Helburuak: 1. Gure munduko ingurumen-jasangarritasunaren eta jasangarritasun sozialaren konplexutasuna ulertzea.

2. Nazioarteko harremanen errealitateari buruz eta munduko botere-banaketa desparekoari buruz ikasten hastea.

GARAPENA

Joko honen bidez, munduan zer botere-harreman dauden islatzen saiatuko gara, eta harreman horien asimetriak sortutako desparekotasunak agerian jartzen.

Herrialdeen garapena ez dago beti haien gaitasunen edo baliabide materialen menpe; izan ere, harreman komertzialek, politikak, hondamendi naturalek eta gatazka armatuek zeresan handia dute desparekotasunaren kronifikazioan.

Gizarte garatuenak gizarte azpigaratuen kontura aberastu dira, nahiz eta azken horiek ingurumen-aberastasun handiagoa eduki beren lurraldeetan. Baliabide horiek eskualde garatuetako bizi-maila handiari eusteko

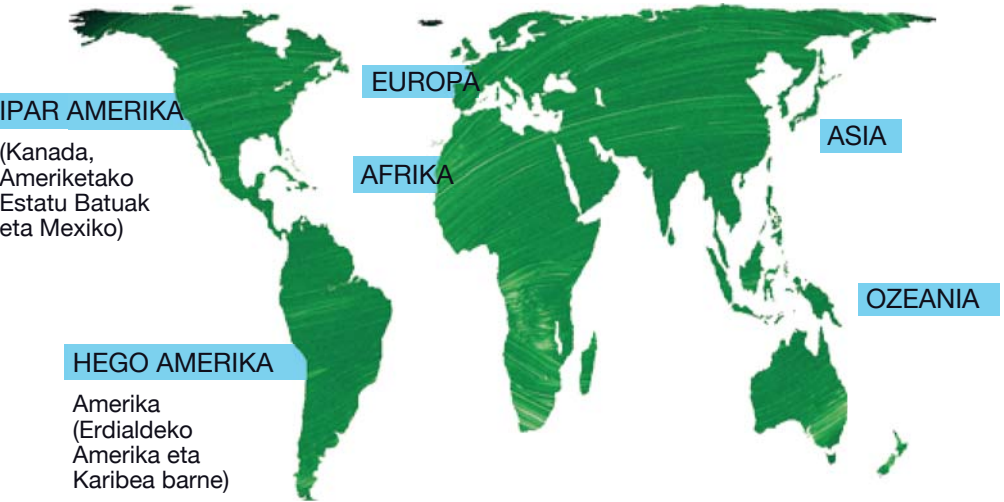
erabiltzen dira, hala nola Europakoa, Ipar Amerikakoa, Japoniakoa eta Txinakoa.

Egoitza lurralde horietan duten enpresa askok lehengaiak hartzen dituzte, eta garapen-bidean dauden lekuetako fabriketara eramaten dituzte, hondakinak eta kutsadura beren herrialdeetatik urrun utzita, eta hala, ingurumen-kostu eta kostu sozial txikiagoa baliatuz.

Gainera, **herrialde garatu askoren kontrae-sana** islatzeko ahalegina egin da: nahiz eta biztanleria zahartua eduki, beren mugak ixteko joera hartu dute, eta ez diete sartzen uzten beste herrialde batzuetatik datozen gazteei, lanerako adinean badaude ere. Migratzaileen etorrera ekiditen saiatzen dira,

6 TALDE OSATUKO DIRA

Bakoitzak planetako eskualde bat irudikatuko du, honela banatuak:

Ahal den heinean, Afrika, Asia eta Hego Amerikako taldeak besteak baino handiagoak izatea litzateke aproposena, eskualde bakoitzaren biztanleriaren pisua adierazteko.

Errealitateko aldagai ekonomiko, politiko eta sozialak maximora sinplifikatu dira, simulazio-joko bat baita. Horrela, bi elementu-maila ezarri dira: “baliabideak” eta “beharrak”.

Talde bakoitzaren helburua bere eskualderako ahalik eta garapen handiena lortzea da. Horretarako, “behar” guztiak ase beharko dituzte, baliabide propioak erabiliz edo beste eskualdeekin negoziatuz, betiere arauei jarraituz.

babeserako politiken eta politika ekonomikoen bitartez; ez dute ulertzen “igorle”, “iragaitzazko” eta “helmugako” herrialdeek partekatzen duten arazo horren dimentsio soziala, eta harrera-politiken ordeztu-esparruak sortzen dituzte.

ZER DIRA “BALIABIDEAK”? ESKUALDE BAKOITZAK BERE BEHARRAK ASETZEKO ERABILIKO DUTENA

Biztanleria gaztea: Lan egiteko adinean dagoen biztanleria adierazten du. Oso baliabide beharrezkoa da aberastasun ekonomikorako.

Baliabide naturalak: Eskualdean eskuragarri dituzten baliabideak dira, hala nola petrolio, mineralak, egurra, laborantza-lurrak, etab.

Aberastasun ekonomikoa: Ez da baliabide naturalen arabera aberastasuna, baizik eta eskualde baten ahalmen ekonomikoa da, hots, erabilgarri duen dirua, enpresak, industriak, merkataritza, etab.

Egonkortasuna: Eskualdearen egoera politiko eta soziala, eta hondamendi natural

handirik ez izatea (lehorteak, urakanak, uholde handiak, lurrikarak, etab.) eta gatazka armaturik eza.

Botere-txartelak: Mundu mailan zenbateko eragin politikoa duten irudikatzen dute.

ZER DIRA “BEHARRAK”? ESKUALDE BAKOITZAK BERE ESKARIA ASETZEKO BEHAR DITUEN GAUZAK

Biztanleria aktiboa: Lan egiteko adinean dauden pertsonak dira (kasu honetan, pertsona horien gabezia), ez bakarrik gaur egungoak, baizik eta etorkizunekoak ere bai.

Lehengaiak: Eskualde bakoitzak bere bizi-mailari eusteko zer baliabide eta material dituen.

Elikagaiak: Malnutrizioa eta gosea ekiditeko beharrezkoa dena.

Azpiegitura: Azpiegitura fisikoen (errepideak, ospitaleak, linea elektrikoak, saneamendua,

etab.), teknologikoen (Interneten eskuragarritasuna, ikerketa-materialak, etab.) eta makineria eta ekipamenduen (traktoreak, trenak, medikuntzarako tresnak, etab.) erabilgarritasuna adierazten du.

Zailtasun-txartelak: Eskualdeak bere beharrak asetzeko dituen arazoak adierazten dituzte (interes politikoak, enpresa handien eragina, demokraziarik eza, etab.).

Eskualde bakoitzak erabaki bat hartuko du, txandaka, bere beharrak asetzeko edo baliabideak areagotzeko. Txanda bakoitzean ekintza bakarra onartzen da, ondoren azaldutako salbuespenak alde batera utzita.

Adibidea:

Lehenengo txandan, Afrikak bere “Biztanleria aktiboaren” beharra murriztea erabakitzen du, “Biztanleria gaztea” baliabidea erabiliz. Beraz, honela geratuko da: Biztanleria aktiboaren beharra, 0 eta Biztanleria gaztearen baliabideak, 2.

BALIABIDE BAT AREAGOTZEKO ARAUAK

Baliabide bat gehitzeko, “behar” bat ere gehitu behar da, erlazio hauen bidez:

- Biztanleria gaztea: Biztanleria aktiboarekin edo Elikagaiekin handitzen da.
- Baliabide naturalak: Lehengaiekin edo Elikagaiekin handitzen da.
- Aberastasun ekonomikoa: Azpiegiturekin edo Lehengaiekin handitzen da.
- Egonkortasuna: Zailtasun-txarteekin edo Biztanleria aktiboarekin handitzen da.
- Botere-txartelak: Zailtasun-txarteekin edo Azpiegiturekin handitzen da.

BEHARRAK ASETZEKO ARAUAK

Ezin dira behar guztiak edozein modutan ase; horretarako, baliabide egokiak erabili behar dira.

- Biztanleria aktiboa: Biztanleria gaztearekin edo botere txarteekin asetzen da.
- Lehengaiak: Baliabide naturalekin edo aberastasun ekonomikoekin asetzen dira.
- Elikagaiak: Aberastasun ekonomikoarekin edo egonkortasunarekin asetzen dira.
- Azpiegiturak: Aberastasun ekonomikoarekin edo Baliabide naturalekin asetzen dira.
- Zailtasun-txartelak: Botere-txarteekin edo egonkortasunarekin asetzen dira.

Era berean, arau horiek bete behar dira beste eskualdeekin negoziatzean ere.

Adibidea:

Europak bere Baliabide naturalak areagotu nahi ditu, eta Asiarekin Baliabide natural bat negoziatzen du, Aberastasun ekonomiko baten truke. Horrela, Europak Baliabide natural hori Lehengaien beharrean inbertitzen du, eta 2tik 1era murrizten du behar hori. Bestalde, Asiak Aberastasun ekonomiko hori

KASU BEREZIAK

Egonkortasun Baliabidea negoziatzina da, kontinente batek ezin du bere Egonkortasuna besteekin aldatu, baina Egonkortasuna barneko moduan erabili dezake.

Biztanleria gaztea Baliabidea ez da “erosten”, Beste lurraldeetatik datorren biztanleriari atea irekitzen dizkiete lurraldeek. Taldeekin hori aipatzea garrantzitsua da, lurralde aberatsek pertsonak saltzen dutenaren ideia ez ulertarazteko.

GERTAKARI BEREZIAK

Bi kasu berezi daude jokoan: Emigrazioa eta Kanpoko Zorra

Emigrazioa

Bi txandatan behin (2.ean, 4.ean, 6.ean, etab.), Afrikak, Asiak eta Hego Amerikak, beren ekintza egin ondoren, Biztanleria gaztearen baliabide bana lortuko dute.

3. txandatik aurrera, bi txandatan behin, (3.ean, 5.ean, 7.ean, etab.) eskualde horiek aukera dute “Emigrazio” ekintza martxan jartzeko: Biztanleria gaztearen puntu bat beste eskualde bati pasatuko diote, eta Biztanleria gazte hori jasotzen duen eskualdeak Egonkortasun puntu bat galduko du.

Honela egingo da:

- Afrikak, Europari edo Ozeaniari pasatuko dio puntua.

- Asiak, Ipar Amerikari edo Ozeaniari.

- Hego Amerikak, Europari edo Ipar Amerikari.

Azpiegituran inbertitzen du, eta hala, behar hori 3tik 2ra murriztea lortzen du.

Horrela, baliabide bat handitzean behar bat handituko dugu, eta alderantziz, behar bat murrizteko baliabide bat erabili behar dugulako.

Horregatik dira hain garrantzitsuak hasierako botere-txartelak, eskualde garatuei abantaila handia ematen dietenak.

Hori ekintza gehigarri bat izango da, beren areagotze/murrizte-ekintzaren edo negoziatzioaren ondoren egitekoa, nahi izanez gero. Afrikak, Asiak eta Hego Amerikak ekintza hori egiten ez badute, automatikoki “Elikagaiak” beharren puntu bat irabaziko dute.

1. adibidea

3. txandan, Hego Amerikak ekintza abian jartzen du eta Biztanleria gaztearen puntu bat Ipar Amerikari pasatzen dio; Hego Amerika 3 edukitzetik 1 edukitzera pasatzen da, eta Ipar Amerika Biztanleria gaztean 1etik 2ra pasatzen da, eta Egonkortasuna 3tik 2ra murrizten zaio.

2. adibidea

3. txandan Asiak ez du ekintza berezia martxan jartzen, eta Biztanleria gaztea 3tik 4ra areagotzen zaio, bai eta Elikagaien beharra 2tik 3ra ere.

4. ESATARIA Kaixo guztioi, [4. esatariaren izena] dut izena eta Karina Soledad Castillok egindako ikerketa bati buruz hitz egingo dizuet. Ikerketaren izena “Kontsumoa gaur egungo gizartean” da, eta zenbait gai jorratzen ditu: kontsumismoa, erosketen gaineko faktore eragileak, kontsumismoaren arrazoiak eta ondorioak, efektuak, kontsumo arduratsu motak eta kontsumo-gizartearen beharrak, eta publizitateak horretan guztian zer-nolako eragina duen.

Erosketak, askotan, behar artifizialen emaitza dira, eta ikerketak, azken finean, erosketan eragina duten eta erostera bultzatzen duten faktoreei buruz dihardu. Horien artean aurrerakuntza teknologikoa eta publizitatea nabarmentzen dira. Aurrerakuntza teknologikoak aukera ematen du benetako eskaria baino gehiago ekoizteko, eta beharrezkoa dena baino gehiago eskaintzen da.

Funtsean, berrikuntza ekologikoak bultzatzea defendatzen du ikerketa horren egileak, eta ondasun eta zerbitzuen erosketetan irizpide ekologikoak eta sozialak sartzea, bai eta eskuragarri dauden baliabideak neurritz gain ustiatu gabe kontsumo arduratsua sustatzeko legeak sortzea ere, eta behar artifizialen kontrola ere bai.

Atal hau interesgarria aurkitu duzuelakoan [2. esatariaren izena] kidearen eskuetan uzten zaituztet, kontsumo jasangarri eta arduratsuari buruz hitz egingo baitizue.

2. ESATARIA [4. estariaren izena] kideak esan duen moduan, kontsumo jasangarri eta arduratsuaren gaia landuko dut nik. Lehenik, kontsumo jasangarri eta arduratsuaren esanahia argitu nahiko nuke. Kontsumo jasangarria da ingurumena errespetatzen duten produktu eta zerbitzuak erabiltzea, bai fabrikazioan, bai osagaietan, bai ontziratzean eta bai garraioan. Gainera, bidezko merkataritzari lotutako betebeharrak etikoak errespetatu behar dituzte; hau da, kultura indigenak eta giza eskubideak zein umeen eskubideak errespetatuz lortutakoak izan behar dute.

Kontsumitzaileek berek sostengatu behar dute mota horretako kontsumoa, kontsumo arduratsuaren bidez. Alegia, herritarrek hezkuntza ona izan behar dute, jasangarritasunean laguntzeko, zerbitzuak zentzuzko moduan erabiliz eta hondakinak birziklapenerako egoki kudeatzu.

Baina, zer harreman dago kontsumo jasangarri eta arduratsuaren eta benetako beharren eta behar artifizialen artean? Ba, erantzuna oso erraza da! Kontsumo arduratsua egiten badugu, hau da, gure benetako beharrak asetzeko kontsumitzen badugu, gure planetaren jasangarritasunari eta bizi-maila onari eusten lagunduko dugu. Gure kontsumoa behar artifizialek gidatzen badute, 50 urte barru Lurra ez du izango gure beharrak asetzeko nahikoa baliabide.

Behin hori esanda, zuen esku uzten dut zuen beharrei erreparatzea eta zer-nolako kontsumo-mota egiten duzuen begiratzea.

1. ESATARIA Nire kideek emandako informazio guztia landutako gaiaren iceberg-punta besterik ez da. Izan ere, tamalez, egunero ekar ditzakegu horri buruzko berriak, gure planetaren egungo egoera dela eta.

Horregatik, zuen inguruan kontsumo jasangarria bultzatzeko, erraz aplikatzeko modukoak diren zenbait aholku emango dizkizuet.

Lehenik eta behin, esango dizuet kontsumo jasangarri eta arduratsuak onurak dakartzala bai ekologian eta bai maila pertsonal eta ekonomikoan. Energia aurrezteko kontsumo jasangarriaren parte garrantzitsua da, eta etxeko ekonomiarako aurrezki-iturri handia. Beraz, egiten hasteko ekintzen artean, honako hauek izan daitezke errazena: janaria bidezko merkataritza-sareetan erostea, kutsatzen ez duten garraiobideak erabiltzea, ingurumena errespetatzen duten baliak sustatzea, ingurumenaren alde sentibilizatzeko kanpainak hedatzea, birziklatzea, erosten ditugun produktuen jatorri eta osagaiei buruz informazioa bilatzea, benetako beharren arabera kontsumitzea eta baliabide naturalak egoki erabiltzea.

Horrekin, agur esateko garaia iritsi zaigu, eta entzuleoi gogorarazten dizuegu zeinen garrantzitsua den Lur planeta egoera onean mantentzeko kalte egiten dioten egoerak garaiak geldiaraztea.

Horregatik, zuen inguruan kontsumo jasangarria bultzatzeko, erraz aplikatzeko modukoak diren zenbait aholku emango dizkizuet.

BULTZA DEZAGUN KONTSUMO JASANGARRIA ETA ARDURATSUA EGITEN DUEN GIZARTE BAT!

Kontsumitzaileek berek sostengatu behar dute mota horretako kontsumoa, kontsumo arduratsuaren bidez. Alegia, herritarrek hezkuntza ona izan behar dute, jasangarritasunean laguntzeko, zerbitzuak zentzuzko moduan erabiliz eta hondakinak birziklapenerako egoki kudeatzu.

Baina, zer harreman dago kontsumo jasangarri eta arduratsuaren eta benetako beharren eta behar artifizialen artean? Ba, erantzuna oso erraza da! Kontsumo arduratsua egiten badugu, hau da, gure benetako beharrak asetzeko kontsumitzen badugu, gure planetaren jasangarritasunari eta bizi-maila onari eusten lagunduko dugu. Gure kontsumoa behar artifizialek gidatzen badute, 50 urte barru Lurra ez du izango gure beharrak asetzeko nahikoa baliabide.

Behin hori esanda, zuen esku uzten dut zuen beharrei erreparatzea eta zer-nolako kontsumo-mota egiten duzuen begiratzea.

Iraupena: 2 saio, bakoitza 55 minutukoa.

Materiala: 1. **saioa:** “Benetako beharrak vs behar artifizialak”. Izen bereko irratsaioaren transkripzioa (Eranskinean):

2. **saioa:** “Comprar, tirar, comprar”. Gauzen zaharkitze programatuari buruzko dokumentala.

Helburuak: 1. Munduko ingurumena zaintzeko, kontsumo arduratsua eta jasangarria zeinen garrantzitsua den jakinaraztea 16 eta 18 urte bitarteko gazteei, horren kontzientzia har dezaten, eta sentibiliza daitezen.

2. Kontsumo arduratsuaren inguruan parte-hartzaileak sentibilizatzeko hausnarketa eta autokritika bultzatzea.

3. Ingurumen-jasangarritasuna, jasangarritasun soziala eta bizi-kalitatearen hobekuntza bultzatzen dituen bizimodua sustatzea.

4. Parte-hartzaileei behar beste informazio ematea, aldaketa-eragile bihurtzeko eta ingurumenean inpaktu positiboa izan dezaten.

GARAPENA

1. SAIOA. BENETAKO BEHARRAK VS BEHAR ARTIFIZIALAK

Jarduera hau egiteko, gela zabal bat beharko da, aulkiak “U” forman jarri ahal izateko. Eztabaida errazago garatzeko, denek izan beharko dute denon aurpegia ikusteko aukera. Saioaren lehenengo bost minutuetan jardura azalduko zaie partaideei, eta nahi adina parte hartu ahal izango dutela esango zaie. Irratsaioaren (Eranskinean) antzezpena publikoaren (gainerako ikasleria) parte-hartzearen eskutik joango da.

Irratsaioaren antzezpena lau pertsonak egingo dute.

IRRATSAIOAREN GAI NAGUSIAK
HAUEK IZANGO DIRA:

Oinarrizko edo benetako beharrak, behar artifizialak eta kontsumo-beharrak.

Saioaren iraupena 55 minutukoa izango dela kalkulatzeko da: 10 minutu jardueraren azalpenerako, eta beste 45ak irratsaioa aurkezteko eta eztabaida/bateratze-lanerako.

Galdera hauen bidez bideratuko da eztabaida:

- Zer dira zuentzat oinarrizko beharrak? Eta artifizialak?

- Zein behar artifizial uste duzue dituzuela? Benetan beharrezkoak dira zuen bizitzan?

- Zein produktuk dute zaharkitze programa-tua?

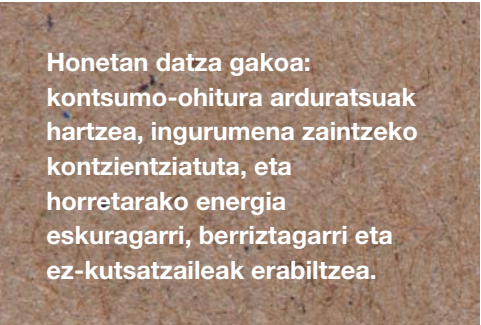
- Zein da janzki baten bizitza erabilgarria?

- Janzkien bizitza erabilgarria murriztu egin dela uste al duzue? Zergatik?

- Zenbatean behin uste duzue berritu behar dela gailu elektroniko bat, zaharkituta ez geratzeko?

- Behar materialetako batzuk gizarteak ezarriak direla uste al duzue? Aipatu bost.

Lehenengo saio honetan ikasleei ikusaraziko zaie eguneroko gailu teknologikoak berritzean gure planeta pixkanaka kontsumitzen ari garela, baliabideak agortzen ari garela eta baliabide horietako gehienak ez direla berrerabilgarriak, eta hala, gure planetak iraungitze-data izango duela.

2. SAIOA

“COMPRAR, TIRAR, COMPRAR”

Aurreko saioaren gaiarekin jarraituz, gauzen zaharkitze programatuari buruz hitz egingo dugu.

“Comprar, tirar, comprar” dokumentala ikusiko da, saioan landu beharreko gaietako askori helduko baitio.
<http://www.youtube.com/watch?v=mUaCLzbDgm0>

Gauzen zaharkitze programatuari buruzko definizio labur bat ematen hasiko gara (saioaren arduradunak egingo du).

Ondoren, nabarmendu nahi diren bideoaren atalak erakutsiko dira:

1. ATALA: Zaharkitze programatua ez da asmaketa bat.
Min.: 4:00 - 4:35.

2. ATALA: Bernard London-ek langabeziarako proposatutako konponbidea.
Min.: 14:25 - 15:40.

3. ATALA: Nola enpresek beren produktuen bizitza erabilgarria diseinatzen duten.
Min.: 21:22 - 22:34.

4. ATALA: Funtzionatzeari uzteko programatutako produktuen adibideak.
Min.: 11:55 - 13:02.

5. ATALA: Nola engainatzen gaituen Apple-k. Min.: 33:10 - 35:06.

6. ATALA: Kontrolik gabeko kontsumo honen efektuak. Min.: 38:00 - 42:40.

Saioa bi ataletan bereiziko da; 30 minutu bideoaren atalak ikusteko erabiliko dira, eta 25 minutu bukaerako hausnarketarako (ebaluazioa).

EBALUAZIOA

Honetan oinarrituko da hausnarketa da: parte-hartzaileek beren kontsumo jasangarri eta arduratsuari buruz hasieran zer-nolako ikuspuntua zuten eta amaieran zer-nolakoa duten azalduko dute, eta kanpaina edo eslogan motz baten proposamena egingo dute. Kanpaina edo eslogan hori kontsumismoarekiko kontzientzia sustatzeko ikastetxeak egin ditzakeen ekintzei buruzkoa izango da. Horrekin, ikasleek egiaztatu ahal izango dute ea beren kontsumo-ohiturei buruz eta ingurumenean duten inpaktuari buruz ikusmoldea aldatu zaien ala ez.

Eztabaidagai hauetaz baliatuko gara, amaierako balorazioa egiteko:

- Bi saioetan jorratutako gaiak interesgarriak irudi zaizkizu?

- Saioak motzak edo luzeak iruditu zaizkizu?

- Ikasitakoa erabilgarria iruditzen zaizu eguneroko bizitzarako?

- Jarduerak landu eta gero, zure kontsumo-ohiturak aldatzea pentsatzen ari zara? Nola?

IRAKASLEENTZAKO BALIABIDEAK

“Mundu jasangarri baterako bidean” sakontzeko, eta bi saioei buruzko informazioa handitzeko:

- **Carro de Combate** web-orrian ikasle nerabeekin lantzeko hezkuntza-baliabideak eskaintzen dira. 44 kategoria ditu, eta “Kontsumismoa” da horietako bat.

- **Zaharkitze programatuari buruzko blog honetan** dokumental bat aurkeztzen da, bai eta marketinarekin lotutako galderak ere.

Beste baliabide batzuk ere eskaintzen ditu, hala nola kontzeptuak, ariketak eta formakuntza, bai eta foro bat ere, ikasleek beren iritzia emateko.

ERANSKINA. “BENETAKO BEHARRAK VS BEHAR ARTIFIZIALAK”
IRRATSAIOAREN TRANSKRIPZIOA

1. ESATARIA

Kaixo guztioi, arratsalde on eta ongi etorri “Kontsumo arduratsu baterako bidean” irratira. Gaur goizean, denok kezkatzen gaituen gai baten inguruan arituko gara, benetako beharrak vs behar artifizialak, kontsumo arduratsuarekin lotuak (*abestia: dónde jugarán los niños*). Urtero-urtero milaka pertsona kontsumismoaren biktima bihurtzen gara, asmatutako gabeziak ase nahian, behar horiek askotan ez baitira ezinbestekoak izaten. Egin ezazu gurekin bat, eta borrokatu horren aurka. Nire kidearekin uzten zaituztet, gaian pixka bat gehiago sakontzeko.

2. ESATARIA

Benetako beharrak eta behar artifizialak definitzen hasiko gara. Behar artifizialak asmakizunak dira, gure garunak gu lanpeturik eta kontzentratu-rik edukitzeko sortzen dituenak eta benetako beharrak ez direnak. Benetako beharrak, berriz, gizakiaren oinarrizko beharrak asetzea bilatzen dutenak dira, hala nola premia biziko produktuak, jantziak, atsedena, eta ongizate fisiko eta mentala.

3. ESATARIA

Arratsalde on, [3. esatariaren izena] dut izena eta “Kontsumo arduratsu baterako bidean” irratitik benetako beharrei eta behar artifizialei buruzko berriak eman nahi dizkizuegu.

Berriki, “El País” egunkarian, ingurumenari buruzko berri bat argitaratu zen; hain zuzen ere, herritarren oinarrizko beharrak asetzeko eredu ez-jasangarria erabiltzen duten herrialdeei buruzkoa. Berri hori Ingalaterrako Leeds Unibertsitateko ikerketa batean oinarrituta zegoen, eta zioenez, herrialde guztietan ase daitezke oinarrizko beharrak (elikadura, higiena eta pobrezia erro-rik desagerraraztea, batik bat) munduko ingurumen-mugak gainditu gabe. Horretaz gain, berri horrek zioen Nazio Batuen Erakundearen zenbait garapen-helburutan kalteak izan daitezkeela (hala nola klima-aldaketaren aurkako eta horren inpaktuaren aurkako borroka), beste helburu batzuk betetzea bilatzen denean, batez ere hazkundera eta giza ongizate-maila handia lortzekoak. Bestalde, *diariojudío.com*-eko iritzi-atalean, benetako beharrei eta behar artifizialei buruzko bizipen pertsonalak azaltzen dituzten bi pertsonaren lekukotasunak irakur ditzakegu; labur esateko, kontsumoa zeinen erakargarria den azaltzen dute.

Eta horrekin, amaitutzat ematen dugu “Kontsumo arduratsu baterako bidean” irratia “Benetako beharrak versus behar artifizialak” gaiari buruz emandako berrien atala. Orain, [4. esatariaren izena] kidearekin utziko zaituztet. Saioan zehar jorratutako gaiari buruz zer ikerketa dauden kontatuko dizue. Hurrengora arte, agur eta ondo izan.

"DENOK MIGRATZEN DUGU" TXANTILOIA

KLIMA-ALDAKETA

MIGRAZIO KLIMATIKOAK

HELBURUAK

HASHTAG-A

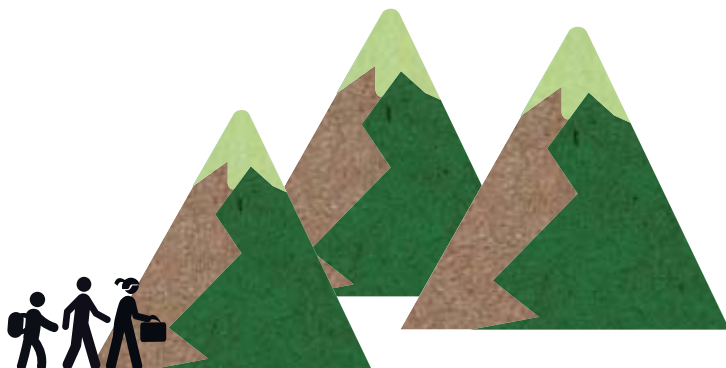
Orrialdearen goiko aldeko laukizuzen urdinen gainean idatzi behar da erabakitako eslogana.

GARAPENERAKO LANKIDETZAREN EUSKAL AGENTZIA AGENCIA VASCA DE COOPERACIÓN PARA EL DESARROLLO

www.cme-espana.org
HEZKUNTZAREN
Aldeko Mundu-kanpaina

Nafarroako Gobernua Gobierno de Navarra

Iraupena: 90 minutuko saio bat.

Materiala: Boligrafoak, errotuladoreak, "Denok migratzen dugu" txantiloia eta Internetarako sarbidea (posiblea bada).

- Helburuak:**
1. Migrazio klimatikoan oinarrituta, klima-aldaketaren kausa eta ondorioei buruz kontzientzia hartzea.
 2. Beste pertsona batzuen errealitatea ezagutaraztea, bai eta aldaketa klimatikoak haien bizimoduan nola eragiten duen jakitera ematea ere.
 3. Herritarrek kontzientzia hartzea arazo horretan denok dugula ardura eta, beraz, denok dugula arazoari ekiteko ahalmena ere.

GARAPENA

Klima-aldaketaren ondorio garrantzitsuenetarikoa bat migrazio klimatikoak dira, milioika pertsona behartzen baitituzte beren jaioterrietatik kanpora lekualdatzera.

Fenomeno hori, nahiz eta munduko hainbat pertsonaren gainean eragina izan, arazo ikusezina da gizartearentzat. Beraz, parte-hartzaileek gai horri buruz kontzientzia hartzea da jarduera honen helburua.

Jarduera egin ahal izateko, urrats hauei jarraitzea aholkatzen da:

1. ERANSKINEKO TESTUAREN IRAKURKETA: INFORMAZIOA JASOTZEN DUGU...

Eranskin horrek informazioa ematen du bai klima-aldaketari buruz eta bai horrek eragiten

18 urtetik gorakoentzako jardura

DENOK MIGRATZEN DUGU

dituen migrazio klimatikoari buruz ere. Testua irakurtzeko bi aukera daude: denontzat ozen irakurtzea, edo 5-6 pertsonako taldean irakurketa autonomoa egitea.

Eranskina gure web-orrian duzue, klima-aldaketaren inguruko informazioarekin batera: **www.cme-espana.org**

2. SENTSIBILIZAZIO-KANPAINA

Dinamizatzaileak sentsibilizazio-kanpaina bat egiteko proposatuko die partaideei: klima-aldaketaren ondoriozko migrazio klimatikoari buruzkoa, hain zuzen. Horretarako, sentsibilizazio-kanpaina bat egitea zertan datzan azaltzen hasiko da:

KLIMA- ALDAKETAK GUZTIOK ERAGITEN GAITU

Zer da sentsibilizazio-kanpaina bat?

Biztanleriari gertakizun jakin bat ezagutarazteko ekintza-multzoa, gertakizun horren eraginak jaso dituzten pertsonenganako enpatia garatzeko. Sentsibilizazio-kanpaina batek helburu argi bat izan behar du, denboran mugatua izan behar du, eta hartzaileak ekitera bultzatu behar ditu.

Zer izan behar da kontuan sentsibilizazio-kanpaina batean?

Informazioa eman behar du

Migrazio klimatikoari buruzko informazioa emango zaio gizarteari. Asmoa da gizarteak klima-aldaketaaren efektuak zein diren eta migrazio klimatikoak zer diren jakitea, bai eta zergatik gertatzen diren eta non diren nabariagoak jakitea ere.

Sentsibilizatzea bilatu behar du

Klima-aldaketa aurre egiteko konpromisoa hartzeko, gizartearen jokabideak eta balioak aldatzea bilatuko da. Gure bizimoduko alderdi jakin batzuk aldatuz, klima-aldaketa eragiten duten zenbait kausa murrizten lagundu dezakegu. Beraz, klima-aldaketa eragiten duten faktoreak desagerrarazten baditugu, zeharka migrazio klimatikoaren arrazoia murriztuko ditugu.

Sentsibilizazio-kanpaina batean zer esan?

Helburuak zehaztu eta gero, horietan oinarrituta kanpainaren kontzeptua sortzen da; hau da, behin kanpaina aurrera eramatean publikoak barneratzea nahi dugun mezua. Komunikazioak zuzeneko izan behar du.

Non eta noiz esan?

Behin mezua zehaztuta, ahalik eta jende kopuru handienari ailegatzeko komunikazioan zer bide eta espazio erabiliko ditugun erabakiko da.

Nola esan?

Zenbait baliabide erabil ditzakegu: emozioa, konparaketa, esajerazioa, pertsona famatuekiko identifikazioa...

Jarduera hau egiteko, parte-hartzaileak 5 edo 6 pertsonako taldetan banatuko dira. Talde bakoitzak txantiloia bat izango du, beren kabuz osatzeko. Txantiloia kontrazalean aurkituko duzue, eta gai hauei buruzko informazioaz osatu behar da:

a. Informazioaren atala: klima-aldaketa eta migrazio klimatikoak zer diren eta zer ondorio dituzten azaldu behar da.

b. Aldaketa sozialaren inguruan zer helburu lortu nahi diren esan behar da (sentsibilizatzea bilatu behar du).

c. Eslogan bat egitea: esaldi laburra eta gogoratzeko erraza izan behar du, eta gaia ondo laburbildu behar du: klima-aldaketa eta migrazio klimatikoari buruzko sentsibilizazioa.

d. Hashtag bat gehitzea: gaiarekin lotuta egon behar du, eta sentsibilizazio-kanpainaren parte hartzea eta hedapena areagotzeko erabiliko da.

3. BESTE MATERIAL MOTA BATZUK

Beste material mota batzuk egiteko aukera ere badago (guk proposatutako txantiloia ez dena). Adibidez, kartelak, triptikoak eta bideoak egin daitezke, edo, bestela, folio batean ideia nagusiak adierazi, eslogan gisa.

4. EBALUAZIOA

Ebaluatzeko baliabide gisa, bateratze-lana egingo da; hau da, talde bakoitzak besteei bere kanpaina aurkeztuko die. Guztiek egingo

dituzte ekarpenak besteen lanetan. Hortik aurrera, material bakoitzaren indarguneak eta ahulguneak aterako dira. Horren bidez jakingo da ea partaideak jardueraren oinarri-zko edukiak ulertu dituzten edo ez.

5. MATERIALEN BANAKETA

Behin triptikoak, kartelak eta abar egin ondoren, egin dituzten ikastetxeetan banatuko dira, dela unibertsitateak, dela helduentzako ikastetxeak, dela hezkuntza ez-formaleko ikastetxeak...

6. INTERNET ESKURAGARRI BADAGO

Internet eskuragarri duten pertsonen sare sozialetara (Facebook, Twitter, Instagram, etab.) edukiak igoz osa dezakete jarduera, betiere kanpainaren hashtag-a gehituta.

#HAMA2019

Jarduera honen elaborazioa Oviedoko Unibertsitatearen Irakasleriaren Formakuntzaren Fakultatearen "Giza Garapen Iraunkorraren Hezkuntzaren" ikasgaiaren ikasleriaren kolaborazioari esker gauzatu da.

"O" LETRAREN TXANTILOIA

Mobilizazio-jarduera

HEZKUNTZA DEFENDATZEN DUGU, MUNDUAREN EUSKARRI GARA

2019ko Hezkuntzaren Aldeko Mundu Kanpainako unitate didaktikoak landu eta gero, ondoren zehaztutako mobilizazio-jarduera hau proposatzen da, 2019ko Hezkuntzaren Aldeko Munduko Ekintza Astean (HAMA) zehar egiteko.

Deskribapena:

- 2019an HAMAn aurkeztutako heziketa-proposamenak ikasgelan edo hezkuntza ez-formaleko beste talde batzuetan landu ondoren burutzeko prestatuta dago jarduera hau.
- Mobilizazio-proposamen hau Hezkuntzaren Aldeko Munduko Ekintza Astean egiteko egokituta dago, baina ikastetxeari bere jardueren arabera egoki iruditzen zaion beste edozein momentutan ere egin daiteke.
- Jardueraren bi bertsio proposatzen ditugu: bata ikastetxearen ingurunean egitekoa, eta bestea, kalean. Aurrerago zehaztuko dira biak.

Helburuak: 1. Hezkuntza-komunitatean, gertuko ingurunean eta familiengan hezkuntzarako eskubidearekiko erantzukizuna eta parte-hartzea sustatzea.

2. Gizakien ekintzek ikuspegi sozialetik eta ingurumenaren ikuspegitik gure ingurunean duten eraginaz kontzientziatzea gizartea, eta batez ere haurrak.

3. Ingurumenean eta ongizate sozialean eragiten duten faktoreek elkarrekiko lotura sakona eta konplexua dutela ulertaraztea eta

horri buruzko analisi kritikoa piztea, eta nabarmentzea faktore horietako batzuek sortzen dituzten inpaktu negatiboetara pertsona guztien artean eta modu eraikitzailean aurre egin behar zaiela.

4. Azpimarratzea zenbateko garrantzia duen hezkuntzak, ingurumenaren ikuspegitik eta ikuspegi sozialetik jasangarriagoak diren gizarteak sortzeko, gaur egungo eta etorkizuneko belaunaldientzat mundu bizigarriago bat sortzeko prestatzen gaituelako.

IKASTETXEA

HAMA 2019ko mobilizazio-jarduerarako, eduki askoko joko bat egitea proposatzen dugu, **scrabble modukoa, baina jasangarritasunari buruzkoa, ingurumen-jasangarritasunarekin eta jasangarritasun sozialarekin** zerikusia duten kontzeptuak lotzean (hitzen moduan) oinarritutako dinamika batekin.

HONA HEMEN URRATSAK

1. Alfabetoko letrei forma emateko, hasierako egunetan/asteetan partaideek berrerabil daitezkeen materialak (papera, kartoia, plastikoa) jasoko dituzte. Zuen irudimenaren esku uzten dugu. Prestaketa-ariaketa honek aukera emango digu gure baliabideen kontsumoaren neurriaz, berrerabil genitzakeen gauzak alferrik galtzeaz eta hondakin gehiago sortzeaz hausnartzen.

Jarduera egiten den egunean, material birziklatuekin denon artean egindako letrak guztion eskura egon behar dute. Hezitzaileentzat errazagoa bada, benetako scrabble joko bat erabil daiteke. Hala izanez gero, gure baliabideen kontsumo-mailari buruzko ariketa/hausnarketa esplizitua egitea gomendatzen dugu.

Adibidez, bakoitzak bere etxean 5 egunetan sortzen dituen hondakinak gorde ditzala, eta ondoren emaitzei buruz hausnar dezatela taldean.

2. Scrabble moduko joko honetan, parte-hartzaileek hitzak osatu behar dituzte taula baten gainean. Taula lurzorua edo pareta izan daiteke, eta hitzak bertikalean edo horizontalean osa daitezke.

Modu horretan, taldeka, partaideek ingurumen-jasangarritasunarekin eta jasangarritasun sozialarekin zerikusia duten kontzeptuak gurutzatuko dituzte, hezkuntza ideia transbertsalarekin harremanetan jarri.

3. Guk marraztutako oinarritik abiatuko da joko. Nahiz eta jokoaren funtsezko atal bat partaideek jasangarritasunari buruzko kontzeptuei buruz hausnartzea izan, inspirazio gisa, erabil daitezkeen zenbait hitz emango dizkizuegu, adin-maila ezberdinei egokituta erabil ditzazuen: mundua, kontsumo jasangarria, ikasi, berriztagarriak, birziklatzea, ekosistemak, errespetua, aktibismoa, konpromisoa, biodibertsitatea, etab.

4. Taulan gehitzeko hitzik gelditzen ez denean edo letrak bukatzen direnean amaituko da joko.

Ateratako kontzeptu/hitz guztiak elkarrekin nola gelditu diren ikusteko, emaitzari argazki bat aterako diogu. Lotura horri buruz hausnarketa egiteko eskatuko diegu parte-hartzaileei, saia daitezen aurkitzen ingurumenaren eta pertsonen bizi-baldintzen degradazioa murrizteko zer faktoretan izan dezakegun eragin handiagoa.

5. Taldeak biribil bat osatuko du (nahikoa leku badago; bestela, eserita ere jar daitezke), **eta parte-hartzaile guztiei eskatuko diegu mundu jasangarriago bat eraikitzen laguntzeko konpromiso pertsonal bat pentsatzeko eta partekatzeko** (gai

KALEKO EKITALDIA

Ikastetxean egingo den ekitaldiaren antzekoa proposatzen dugu kaleko ekitaldirako, baina kasu honetan, **giza scrabble erraldoi** bat sortu beharko da. Parte-hartzaileek tamaina handiagoko letrak egin beharko dituzte (berrerabilitako/birziklatutako materialekin), pertsona bakoitzak letra bat hartu eta fisikoki jardueran parte hartu ahal izan dezan.

- Ikastetxeetan egindako jardueraren ondoren, parte-hartzaileek **aurrez pentsatuta eraman beharko dituzte giza scrabble-an** irudikatuko diren hitzak/kontzeptuak. Hala, errazago garatuko da jarduera.

- Behin **giza scrabble-a** osaturik, **emaitzaren argazki bat aterako da**, gehitutako kontzeptu guztiak ondo ikusten direla.

Ondoren, parte-hartzaileek **giza scrabble-a** deseginiko dute eta aurtengo HAMArengo goiburua osatuko dute: "Hezkuntza defendatzen dugu, munduaren euskarri gara". Eta denek batera esango dute.

Pertsona bakoitzak letra bat eramango du; beraz, goiburuan ateratzen diren letra guztiak eskuragarri daudela ziurtatuko dute ekitaldia-

zehatz baten ingurukoa izango da, benetan egin ditzakegun gauzei buruzkoa; adibidez, plastikozko poltsak ez erabiltzea, edo bainatu ordeztutzea).

6. Ondoren, parte-hartzaileek hitzak bilduko dituzte, HAMArengo 2019ko goibururekin pankarta bat egiteko (Hezkuntza defendatzen dugu, munduaren euskarri gara), eta sobera geratutako hitzekin/kontzeptuekin beste mezu edo goiburu batzuk sortuko dituzte, beste pankarta batzuetan.

7. Parte-hartzaileek ikasgela barruan edo ikastetxeko leku komun batean **zintzilikatuko dituzte pankartak.**

ren antolatzaileek. Ekitaldian beharrezko partaide-kopurua ez badago (45 pertsona), "Hezkuntza" eta "Jasangarritasuna" hitzak soilik osatzea erabaki daiteke.

- Ekitaldia ospatu baino lehen, parte-hartzaileek goiburu honen eta transmititu nahi dituzten beste goiburuen/mezuen pankartak egingo dituzte (jokorako erabilitako gainerako letrekin), eta hautatutako esparru publikora eramango dituzte.

Hemen, **scrabble moduko jokorako txantiloia bat** aurkituko dute, "O" letrarena. Gainerako letrak egiteko inspirazio-iturritzat baliagarria izatea eta ideiak ematen laguntzea espero dugu.

18 urtetik gorakoentzako jarduera

DENOK MIGRATZEN DUGU

ERANSKINA: INFORMAZIOA JASOTZEN DUGU...

ZER DA KLIMA-ALDAKETA?

Klima-aldaketa aipatzean, “giza ekintzaren ondorioz zuzenean edo zeharka munduko atmosferaren egitura aldatzen duen klima aldaketa”-ri buruz ari gara (Díaz Cordero, 2012).

Termino horren bidez, gure planetaren patro meteorologikoan epe luzean gertatzen diren aldaketak adierazten dira, eta **gizakiak inoiz aurre egin behar izandako ingurumen-krisi handiena da** (Hezkuntzaren Aldeko Mundu Kanpaina).

Nahiz eta arazo horren berri izan, gizakiok ez diogu erregai fosilak kontsumitzeari uko egiten, eta horrek berekin dakar berotegi-efektuko gas kantitate handiak sortzea, eta, beraz, berotze globala eragitea eta klima-sisteman aldaketak eragitea: lehorte gogorrak, uholdeak, itsas-mai-laren igoera, ozeanoen azidotzea, etab.

Klima-aldaketak kausa hauetan du jatorria:

- **Aldaketa demografikoak**, biztanleriaren hazkundeagatik (ikerketen arabera, 2030ean 8.500 milioi lagun izango gara Lurrean). Gainera, kalkulatzen da 2050erako 3 pertsonatik 2 hiri-eremuetan biziko direla, eta horrek baliabide naturalen erabilera areagotzea ekarriko du.

- **Hazkunde ekonomikoaren eredia**. Ekoizpen intentsiboan eta baliabideen gehiegizko ustiapenean oinarritzen da eredu hori, eta, beraz, jasangaitza eta etorkizunean mantendu ezina da.

- **Gure bizimoduak ekoizpen- eta kontsumo-eredu jasangaitza du oinarri**. Etxebizitzek munduko energiaren %29 kontsumitzen dute; hau da, CO2 isurpenen %21.

KLIMA-ALDAKETAREN ONDORIO OROKORRAK

Klima-aldaketaren efektuak, besteak beste, muturreko gertakari meteorologikoei zor zaizkie, eta horrek hondamendi natural ugari dakar berekin. Ondorioak izugarriak dira, gizakiaren historiako tenperatura-igoera larrienak erregistratu baitira: 2016n, 1,1 gradukoa.

Ondorio horien artean, lehorteak hedatzea eta areagotzea, landatutako luraren emankortasuna galtzea, lurra higitzea, eta poloetako izotza urtea aipatu behar dira. Itsas maila ere igo egin da, ur-eskasia dago eta uraren kalitatea galtzen ari da.

- **Ekosistemetako biodibertsitatea nabarmen ari da galtzen**. Galera horrek zuzenean egiten digu kalte gizakioi, gure elikaduran eragina baitu.

- **Gertakari meteorologikoek bizitzak, etxebizitzak eta lanbideak suntsitzen dituzte**. Lehorteek gizakion bizimoduan ere eragiten dute, bai uraren kalitatea kaskartzen dutelako eta kontsumorako desegokia ere bihurtzen dutelako, eta bai landa-eremuko bizibidea murrizten dutelako. Uztetan eta elikagaien ekoizpenean kalteak sortzen dira, eta osasunerako arriskuak argiak dira.

Arazo horiek guztiek migrazio-patroietan eragiten dute: “migrazio klimatikoak” sortzen dituzte; hau da, jendea bere etxeak uztera behartuta dago, klima-aldaketak sortutako ingurumen-narriadurarekin lotutako kausak direla eta.

ZER DIRA MIGRAZIO KLIMATIKOAK?

Klima-aldaketak zuzenean edo zeharka eragindako migrazioak dira.

Migrazio klimatikoak sortzen dituzten kausa nagusien artean honako hauek nabarmentzen dira: Lehorteak, basamortutzearen hedapena, uza falta, uholde-euriak, urtaroen desegonkortasuna eta muturreko tenperaturak.

Klima-aldaketaren ondorioz munduan gutxi gorabehera 64 milioi pertsonak lekualdatzera behartuta ikusi dute beren burua.

ACNURek dioenez, hurrengo 50 urteetan, klima-aldaketa gelditzea lortzen ez badugu, 250-1.000 milioi pertsonak beren jaioterritik ihes egin beharko dute. Gaur egun, Nazioarteko Migrazioen Erakundearen kalkuluen arabera, aurreko 30 urteetan lehorteak eta uholdeak hirukoiztu egin dira, eta horren ondorioz, migrazio klimatikoak areagotu egin dira.

Gainera, Errefuxiatuen Batzorde Norvegiarraren txostenak erakusten duenez, 2008tik, segundoko pertsona batek bere etxea atzean utzi behar izan du arrazoi horregatik; Europan, batez beste 378.000 pertsonak egin dute asilo-eskaria, eta horien artetik apenas %11,4 onartu dituzte errefuxiatutzat.

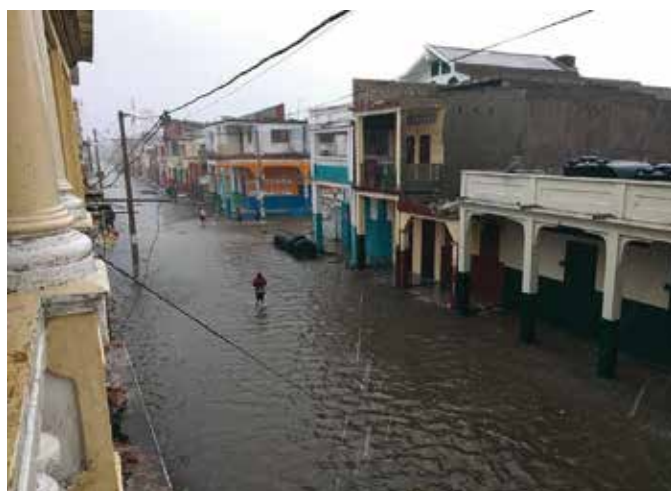
NON ARI DIRA GERTATZEN ETA NORI ERAGITEN DIOTE?

Klima-aldaketa “Munduko Iparraldeko” nazio boteretsuen “garapen jasangaitzaren” ereduaren ondorioa da, haiek baitira berotegi-efektuko gasen isuriaren arduradun nagusiak. Paradoxikoki, batez ere “Hegoaldeko” lurralde pobretuek sufritzen dituzte klima-aldaketaren ondorio larrienak.

Migrazio klimatiko horiek sortzen dituzten kausak ulertzeko, nazioarteko erakundeek analisi aurreratua egiten dute, hala nola Europako Ingurumen Agentziak. Batetik, hondamendi natural larriek eragindako migrazio klimati-

© Sergi Cámara/Entreculturas

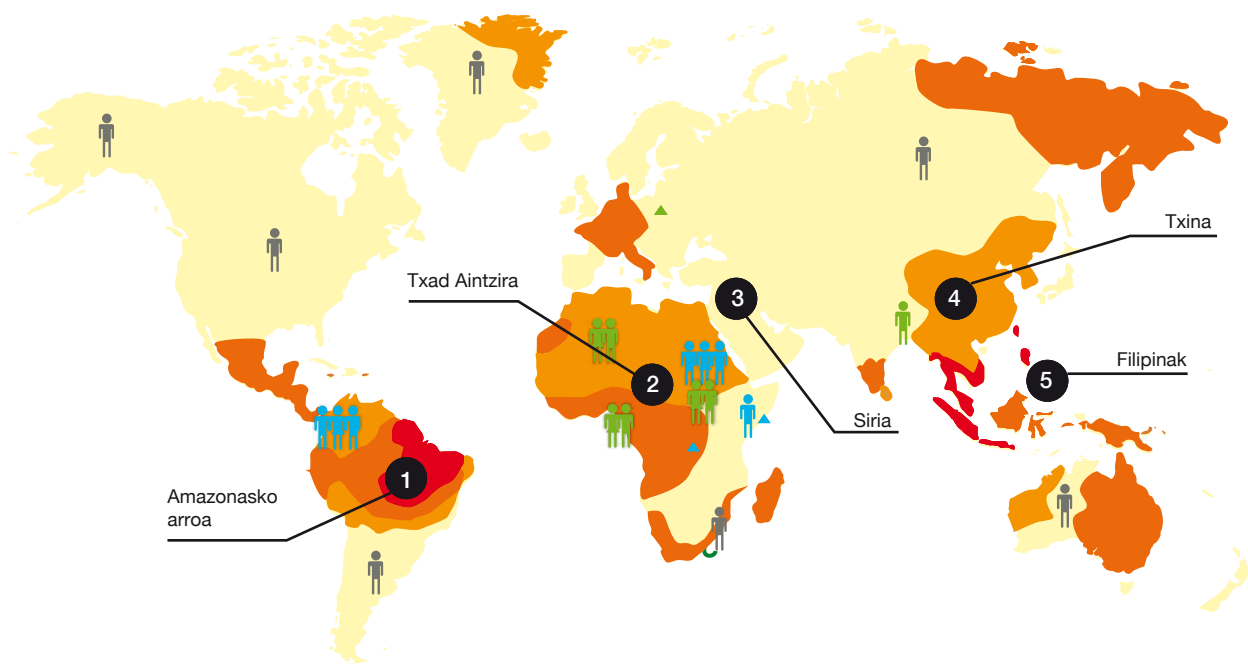
© Entreculturas

koak daude (uholdeek, ekaitz latzek, zikloiek, elur-jausiek eta abarrek eragindakoak). Bigarrenik, beste migrazio klimatiko batzuen kausa progresiboki gertatzen diren eta behin betiko ondorioak dituzten ingurumen-aldaketak izaten dira (itsas mailaren igoera, lehorteak, muturreko beroa, glaziarren desagertzea, etab.).

Eta, hirugarrenik, klima-aldaketarako moldatze-neurriek eta babes-neurriek sortutako migrazioak daude (eskala handiko baso-soiltzeak, azpiegitura-proiektuek eta abarrek sortutakoak).

Internal Displacement Monitoring Centre-k (IDMC) egiaztatutako datuen arabera, klima-aldaketaren ondoriozko hondamendi naturalek sortutako irtete-arriskua duela 40 urte baino %60 handiagoa da. Saharaz Hegoaldeko Afrika, Hegoaldeko Asia eta Hego Amerika dira arrisku horretan nabarmentzen direnak, bertako biztanleriaren %55 garapen bidean dauden herrialdeetan bizi baita.

Lurralde horiek ahulagoak dira klima-aldaketaren eta bere ondorioen aurrean eta pertsona

ATZERRIRATUKO LAGUNAK

NBEk zenbatutako errefuxiatuak, asilo-eskatzailleak eta barne-migratzaileak.

50.000 pertsona baino gutxiago
 50.000 eta 10 milioi bitartean
 10 milioi baino gehiago

KLIMA-ALDAKETAREN ERAKUSLEA

Zenbat eta kolore biziagoa, tenperaturaren gorakada handiagoa

Migraciones ambientales: una realidad a escala mundial; principales áreas afectadas. Iturria: NBE.

zaugarrienak dituen leku pobreenak dira, bere aukera bakarra beren lurraldeak atzera utzi eta emigratzea izanik.

dituztenak izan ezik. Zenbait GKE lanean ari dira errealitate hori onar dadin eta Europako gobernuak derrigorrezko migrazioak ekiditeko neurriak har ditzaten.

ERREFUXIATU KLIMATIKOEN NAZIOARTEKO ESTATUS FALTA

Ingurumen-arrazoiengatik gertatzen den biztanleria-mugimendu horrek ez du babes-tuko duen estatus juridikorik, nazioarteko zuzenbidean “errefuxiatu klimatiko” terminoak ez baitu legezko esanahik.

Oso herrialde gutxik heldu diote “migrazio klimatiko”-aren kontzeptuari, hala nola Suediak eta Finlandiak. Kontzeptu horren barruan, egoera berezi batean dauden eta babes behar duten pertsonak biltzen dira. Arazo horregatik pertsona ugari atera behar izan dute beren herrialdeetatik, eta babesik gabe daude.

Ez dagoenez ingurumen-errefuxiatuari buruzko definiziorik onartuta, arazo hori pairatzen dutenek ezin dituzte diru-laguntzak jaso, edo ezin dituzte errefuxiatu-esparruetan, ospitaleetan eta eskoletan onartu, hondamendi larriak sufritu

ZER NEURRI HARTZEN ARI DIRA?

Ikertzaileek bi eredu bereizten dituzte. Alde batetik, Parisen onartutakoa dago, 2030erako isuriak murriztea proposatzen duena, munduko tenperatura 2 gradu baino gehiago igo ez dadin, eta bestetik, isuriaren kopurua gutxiagotzea edo mantentzea proposatzen duena, 2100erako tenperaturaren igoera 2,6 eta 4,8 gradu bitartekoa izan dadin.

Bi eredu horiek dauden arren, asilo-eskatzailen kopuruak handitzen jarraituko du. Tenperaturaren igoera 1,8 gradutik pasatuko ez balitz, fenomeno mugatu egingo litzateke, 100.000 eskaera gutxiago egongo lirateke-eta. Aldiz, egoerarik txarrean, eskaerak %188 egingo lukete gora; hau da, 660.000 eskaera gehiago egongo lirateke, eta gerta liteke milioi bat pertsonak baino gehiagok beren herrialdeak utzi behar izatea.

© Educo

Nazioarteko Migrazioen Erakundearen iritziz, garapen jasagarria puntu garrantzitsua da migrazioaren kudeaketa integralerako, non hondamendien arriskua gutxitzea eta klima-aldaketara moldatzeko neurriak bultzatzea lortu nahi baita.

Gure planetaren berotze-prozesua geldiarazteko eta klima-aldaketaren ondorioei aurre egiteko, Nazio Batuen Erakundeak Klima-aldaketari buruzko Biltzarra (COP 21) egin zuen, Parisen, 2015eko abenduaren 12an, eta hor Klima-aldaketari buruzko Pariseko Hitzarmena definitu zen, berotegi-efektuko gasen isurketa mugatzea xede duena. Hitzarmen horretan, Garapen Iraunkorrerako Helburuen (GIH) 2030 Agendan agertzen diren ideiak islatzen dira.

Orain, ingurumen-jasagarritasunean oinarritzen diren GIH batzuk zerrendatuko ditugu.

11. GIHa. Hiriak eta giza kokaguneak inklusiboak, seguruak, erresilienteak eta jasagarriak izatea.

12. GIHa. Kontsumo- eta ekoizpen-modalitate jasagarriak bermatzea.

13. GIHa. Neurri urgenteak hartzea klima-aldaketaren eta haren ondorioen aurka egiteko.

14. GIHa. Ozeanoak, itsasoak eta itsas baliabideak mantentzea eta modu jasagarrian erabiltzea.

15. GIHa. Basoak modu jasagarrian kudeatzea, basamortutzeari aurre egitea, lurren degradazioa geldiaraztea eta egoera iraultzea, eta biodibertsitatearen galera geldiaraztea.

ZER NEURRI HAR DAITEZKE?

Neurriak hartu behar dira, mende honetan tenperaturak 2 gradu baino gehiago areagotu ez daitezten. 1,5 graduko Berotze Globalari Buruzko Txosten Bereziak erantzuna eman nahi dio arrisku horri, eta berotze globala 1,5 gradura mugatzea hartzen du ideia nagusitzat.

Problematika hori hobetzeko txostenek kalkulatu dituzten datuez gain, benetako erronka gure eskuetan dago, guk ere parte hartzen baitugu fenomeno horietan. Prozesu horretan gobernuak, nazioarteko komunitatea eta sektore pribatua nahasita daude, baina ezinbestekoa da herritarron ahaleginak ere batzea, batez ere bizitza osoan zehar garatu ditugun ohitura kaltegarri horiek alda ditzakegulako, aldatu egin ditugula nabaritu ere egin gabe. Erronka hori betetzeko, ezinbestekoa da gure eredu ekono-

© Sergi Cámara/Entreculturas

mikoa eta gure ekoizpen- eta kontsumo-sistemak erabat aldatzea, batez ere ingurumenaren degradazioarekin, ezberdintasun sozialekin, elikagaiekin, garraioarekin eta energiarekin lotutakoak.

Nahitaezkoa da baliabide-kopuru murriztagoa erabiltzea edo, gutxienez, modu eraginkorragoan eta kontrolaz erabiltzea. Erronkari aurre egiteko neurrietako bat teknologia berrikuntzak erabiltzea litzateke, hala nola energia berriztagarriak, hau da, bukaezinak eta iturri naturaletik ateratakoak, beren kabuz birsortzen baitira.

Laburbilduz, eguneroko ohiturak bizitza jasangarriaren alde moldatu behar ditugu, baliabide gutxiago kontsumituz, gure inguruan eskuragarriak diren baliabideak modu arduratsuan erabiliz, eta, batez ere, natura begirunez tratatuz eta teknologia kutsatzaileak alde batera utzita.

ZER GERTATZEN DA HEZKUNTZAREKIN?

Hezkuntza oso lagungarria da pentsamolde-aldaketarako, zuzen-zuzenean eragiten baitu horretan; izan ere, hezkuntzari esker, pertsonak errazago barneratzen dute zein den ingurumen-jasangarritasunaren eta jasangarritasun sozialaren izateko arrazoia.

Orain, zenbait ideia emango dizkizuegu, hezkuntzak aldaketa horretan nola eragiten duen ikusteko:

© Ayuda en Acción

- Ingurumen-arazoei buruzko kontzientzia hartzen eta sentsibilizatzen laguntzen du, bai eta arazo horiei erantzuna ematen eta haien efektuekiko zaurgarritasuna murrizten ere.
- Tresna ezin hobea da klima-aldaketaren kausa eta ondorioei buruz eta ingurumenaren beste arazoei buruz hezteko, beharrezko ezagutzak, konpetentziak eta jarrerak eskaintzen baitzizkigu gure kontsumo-ereduak aldatzeko eta konponbideak bilatzeko, horrela ingurumen-jasangarritasunari eta jasangarritasun sozialari buruzko gure helburuak bete ahal izan ditzagun.

Hala ere, kontuan hartu behar dugu, hezkuntzak rol garrantzitsu bat joka dezan, beharrezkoa dela kalitatezkoa eta inklusiboa izatea.

Irakasleen formakuntza ere funtsezko elementu bat da. Hezkuntzak, kalitatezkoa izan dadin, herritar autonomo eta erantzunkideak prestatu behar ditu, eta askotariko egoeren aurrean errealitatearen analisi kritikoa egiteko gai direnak.